

İLK DEVİR OSMANLI ÂLİMLERİ ve YAZDIKLARI ESERLER

RAMAZAN ŞEŞEN

(Mimar Sinan Üniversitesi)

Ortaçağ İslâm dünyasında eğitim başta camiler ve medreseler olmak üzere çeşitli yerlerde yapıyordu. Bunlar arasında mahalle mektepleri (küt-tab), hânîkahlar (tekke ve zaviyeler), bazı evler, hastahaneler, rasathaneler, saraylar vardı. Medreseler daha çok Arapça ve dini eğitim yapmak amacıyla kurulmuşlardı. Bir nevî caminin uzantısı gibiydiler ve daha çok yurt görevini yapıyorlardı. Genellikle programları, vakfiyeleri dinî eğitimlerin tedrisi (eğitimi) amacıyla düzenlenmişti. Bazı medreselerin vâkıfları (kurucuları) vakfiyelerine felsefî ilimlerin okutulmaması kaydını koyarlardı. Felsefe, matematik, astronomi "cüzziyat" adı altında yardımcı ilim olarak meraklılara okutulurdu. Bu da ileri derecede değildi. Bazı muhtasar kitapların okutulması şeklindeydi.

"Ulûm el-evâil", "el-ulûm el-kadîme" veya "ulûm el-kavm" adları verilen eski milletlerden tercüme edilen ve müslümanlar tarafından geliştirilen felsefe, matematik ve tabîî ilimler daha çok hastanelerde, rasadhanelerde, Beytülhikme, Darüilm gibi akademilerde, evlerde, bazı devlet adamlarının saraylarında okutulmakta, ancak bunların çoğu devamlılık arzitememekteydi. Kurucularının ölümüyle veya iktidardan gitmesiyle sona eriyorlardı. Bir dereceye kadar hastahaneler devamlılığa sahipti. Bunun için bu ilimlerde sivrilenlerin çoğu aynı zamanda tabipti.

Osmanlılar'da XII/XVIII. yüzyıl sonuna kadar medrese eğitimi hâkimdi. Medrese eğitiminde zorunlu dersler Arapça ve dinî ilimler konularındaydı. Riyazî ve tabîî ilimler "cüziyyat" adı altında meraklılara yan ders olarak oku-

tılmaktaydı. Bu da ileri derecede değildi. Ancak, bazı âlimler meraklı talebelere evlerde, özel yerlerde ileri derecede felsefe, matematik okutmaktaydı. III. Murad devrinde (1574-1595) birkaç yıl dışında XIX. yüzyıl sonlarına kadar rasadhane de mevcut olmamıştı. Ancak, medresenin dar kalıbını kıran veya medrese dışında pratikten yetişen bazı kişiler riyazî ve tabiî ilimlerde değerli eserler ortaya koymuşlardır. Piri Reis (ölm.960/1551 civarı), Takıyeddin el-Rasîd (ölm.993/1585), Kâtib Çelebi, İbrahim Müteferrika (ölm.1158/1745) bunlardandır.

Osmanlılar devrinde matematik bilimlerin “cüziyyat” adı altında medreselerde veya medreseler dışında okutulduğuna dâir Kadı-zâde (ölm. 835/1432), Ali Kuşçu (ölm. 879/1474), Mirim Çelebi (ölm.931/1525), Taşköpzi-zâde (ölm. 968/1561), Kâtib Çelebi (ölm.1067/1657), Cevdet Paşa (ölm. 1312/1895) gibi medreseli âlimlerin biyografilerinde çok sayıda örneğe sahibiz.¹ Teknik bilgiler, sanatlar ve diğer meslek dalları için medrese veya mektepler ise bulunmamaktaydı. Bunlar, usta-çırak ilişkileri içinde pratik olarak öğretilmekteydi. Pratik hesabın ve devlet bürokrasisinin gelişmesine yardım eden kurumlar olarak ise divanlar (devlet kalemleri) ön plana çıkmaktaydı. Buralarda çalışanlar mahalle mekteplerinde ve medreselerde orta derecede eğitim aldıktan sonra işe başlarlar, mesleklerini bu kurumlarda geliştirirlerdi. Devlet adamları da, askerlerden veya bu divanlarda çalışanlardan çıkmaktaydı. Edebiyat ise daha çok saray ve tekkeler etrafında gelişmişti. Bilhassa mevlevihâneler edebiyat, tasavvuf ve musikinin geliştiği yerlerdi.

Medreselerde eğitim dili Arapça’ydı. Arap olmayan talebelere önceleri Arapça öğretilirken dersler kendi dillerinde anlatılırdı. Talebeler ilerledikten sonra genellikle Arapça ders verilirdi. En önce Arapça’nın grameri ve kelime bilgisi (lügatı) öğretilirdi. Arapça diğer ilimleri anlamının anahtarı olduğu için, Arapça ile ilgili ilimlere âlet ilimleri denirdi. Talebeler Arapça’nın gramerini öğrendikten sonra dinî ilimler ve dinî ilimlere yardımcı olan “cüziyyat” adı verilen mantık, felsefe, edebiyat, hesab, hendese, tıp, astronomi gibi ilimler okurlardı. Daha ileri derecede metinlere ise az sayıda kişi başvururdu.

¹ Taşköpzi-zâde, *el-Şakâik el-numâniyye*, nşr. A. Subhi Furat, İstanbul 1984, 15-17, 160-161, 174, 327, 555; Kâtib Çelebi, *Mizân el-hakk*, İstanbul 1281, 123-125; Cevdet Paşa, *Tezâkir*, nşr. Cavit Baysun, Ankara 1967, 40. *Tezkire*, 7; E. İhsanoğlu, "OALT ve OMLT'ye göre Osmanlılar'da matematik bilimlerinin eğitimi ile ilgili bazı değerlendirmeler", *Osmanlı Matematik Literatürü Tarihi (=OMLT)*, haz. E. İhsanoğlu- R. Şeşen- C. İzgi, IRCICA, İstanbul 1999, XXIX-XLVI.

İslâm dünyasında medreseler kurulduktan sonra bile camiler-mescitler eğitim ve öğretimdeki yerlerini korumuşlardır. Medreseler genellikle talebe yurdu, derslerin müzâkere yeri görevini üstlenmiştir. Derslerin verilme şekline gelince, genellikle hoca camide, medresede, evde bir kürsü veya rahle üzerinden, medresede yetişen müteahhirin âlimlerden biri tarafından yazılmış bir muhtasar metnin veya şerhinin nüshasından dersi kelime kelime veya cümle cümle anlatır, tercüme eder, önünde yarım halka şeklinde oturmuş talebeler ders verilen metnin nüshalarından dersi takip ederler, gerekli gördükleri yerde not alırlar, hocaya sorular sorarlardı. Bu arada gerekli görülen bazı muhtasar metinler talebeler tarafından ezberlenirdi. Önemli meselelerde metin üzerine yazılan şerhlere ve hâşiyelere müracaat edilirdi. Araştırma daha çok, şerhler, hâşiyeler ve başka metinler vasıtasıyla zor meselelerin aydınlatılması ve çözümü şeklindeydi. Eski otoriteler aşılmaz görünür, hatta onlara itiraz etmek ve fikirlerini çürütmek bir dereceye kadar saygısızlık olarak kabul edilirdi. Genel görüş, ilmin kaynağından uzaklaştıkça insanların bilgilerinin azalmaya devam ettiği şeklindeydi. Çok nadir kişilerde bunun aksi tutum görülürdü.

Ortak ilim dili Arapça olduğu ve medreselerde okunan kitaplar da çok az değiştiği için, Türkistanlı bir âlim Endelüs'te, Endelüslü bir âlim Türkistan'da ders verebilirdi. Talebeler yabancı bir ülkeye gidince önemli bir zorlukla karşılaşmazlardı. Derslere kolayca intibak ederlerdi. Bir ilim adamı müderrislik yaparken gerekli gördüğü taktirde başkalarından dersler alırdı.

Anadolu Selçukluları devrinde XII.-XIII. asırlarda medreseler ve medrese eğitimi Anadolu'da yaygın hale gelmişti. Anadolu'daki ilim hayatı iki koldan besleniyordu. Bunlardan biri Maveraünnehr-İran-İrak'tan gelen doğu koluydu. Diğeri Endelüs- Kuzey Afrika-Mısır-Şam'dan gelen güney koluydu. Bu iki yoldan Anadolu'ya pek çok ilim adamı geldiği gibi, İran-İrak-Maveraünnehr'e, Şam-Mısır'a Anadolu'dan tahsilini tamamlamak için çok sayıda talebe gitmişti. Bu talebelerin çoğu tahsillerini tamamladıktan sonra Anadolu'ya dönmüşler, bazıları ise gittikleri ülkelerde kalmışlardı.

Osmanlılar devrinde ilk medreseler Orhan Gazi devrinde (1326-1359) Bursa ve İznik'te kuruldu. İznik'te ilk tesis edilen medreseler 831/1331 yılı civarında açılan Orhan Gazi, bunu takip eden yıllarda açılan Süleyman Paşa ve Mevlana Alâeddin medreseleridir. Orhan Gazi Bursa'da ise Manastır ve Orhan Gazi medreselerini kurdu muştur. Taşköprü-zâde'ye göre Osmanlı

Devleti'nde ilk kurulan medrese İznik'teki Orhan Gazi Medresesi'dir. Bu medresenin ilk müderrisliğini Davud el-Kayserî (ölm.749/1348) yapmıştır. Onun ölümü üzerine, yerine Taceddin el-Kürdî sonra Alâeddin el-Esved tayin edilmiştir.² Bursa'daki Manastır Medresesi 736/1335 yılında tesis edilmiştir. Bu medresenin ilk müderrislerini bilmiyoruz. Şemseddin el-Fenârî (ölm. 834/1431) Manastır medresesi'nde ders verdiği bilinen en eski müderristir.³ Bu medreseleri yine Orhan Gazi, I. Murad, Yıldırım Bayezid zamanlarında Bursa, İznik ve devletin diğer şehirlerinde açılan başka medreseler takip etmiştir.⁴

Osmanlılar devrinde daha önce de olduğu gibi, Maveraünnehr-İran, Şam-Mısır yollarından Anadolu'ya ilim adamları gelmeye, o ülkelere tahsil için talebeler gitmeye devam etmiştir. Taşköprü-zâde (ölm.968-1561)'nin *al-Şakâik al-numâniye* adlı eserinde Osman Gazi'den II. Murad dönemi (1423-1451)'nin sonuna kadar bahsedilen 75 âlim ve şeyhten 33'ü Anadolu'da doğmuş, Anadolu'da tahsil etmiştir. Bunlar arasında Âşık Paşa, Yunus Emre, Şeyhî, Ahmed-i Dâî gibi edibler, Şemseddin el-Sivasî, Kutbeddin el-İznikî, Taceddin el-Kürdî, İbn Melek, Hasan el-Komanatî, Molla Yegân gibi âlimler ve müderrisler vardır.

Yine aynı kaynağa göre 12 kişi Anadolu'da Osmanlı ülkesinde okuduktan sonra tahsillerini tamamlamak için Şam ve Mısır'a gitmişlerdir. Bunlar Şeyh Edebâlî (Şam), Hattab el-Karahisarî (Şam), Dâvud el-Kayserî (Mısır), Muhsin el-Kayserî (Şam), Ekmeleddin el-Bâbertî (Mısır'da kalmış), Şemseddin el-Fenârî (Mısır), Hacı Paşa (Mısır), Ahmedî (Mısır), Bedreddin el-Simavî (Mısır), Abdurrahman el-Merzifonî (Mısır), Hızırşah (Mısır), Muhyiddin el-Kâfiyeci (Mısır'da kalmış)'dir. Şemseddin el-Fenârî (ölm. 834/1431), Hacı Paşa (ölm.816/1413), Ahmedî (ölm.815/1411), Bedreddin el-Simavî (ölm. 819/1416) I. Murad zamanında Mısır'a gitmişler, Ekmeleddin el-Bâbertî'den okumuşlardır. Dördü de Osmanlılar'ın yetiştirdiği en değerli âlimlerdendir. Bunlar değerli kitaplar yazmışlar, çok sayıda talebe yetiştirmişlerdir.

2 Taşköprü-zâde, *el-Şakâik el-Numâniye*, nşr. A. Subhi Furat, İstanbul 1985, 7-9; Mustafa Bilge, *İlk Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 1984, 67-83.

3 Mustafa Bilge, *aynı eser*, 83-89.

4 *Aynı eser*, 89-207.

Eğitimlerini tamamlamak için İran'a giden 6 kişi ise, Alâeddin el-Esved (Karahoca), Kadı-zâde, Alâeddin el-Rûmî, Abdurrahman el-Erzincanî, Pîr İlyas el-Amasî, Alâeddin el-Koçhisarî'dir. Bunlardan Alâeddin el-Esved ilk büyük Osmanlı müderrislerindedir. Kadı-zâde ise Osmanlılar'ın ilk zamanlarında yetişmiş en büyük matematikçidir. Daha İran'a gitmeden değerli eserler yazmış, Semerkand'a giderek Uluğ Bey'in hocası olmuş, onun rasathanesinde müdürlük yaparak *Uluğ Bey Zîci*'nin hazırlanmasında büyük hizmeti geçmiş, matematik ve astronomi sahalarında kıymetli eserler yazmıştır.

Yine *Şakâik*'te verilen bilgilere göre, bahsedilen ilk Osmanlı döneminde 7 kişi Mısır-Şam'dan gelmişlerdir. Bunlar Burhaneddin el-Halebî, Abdülvahhab el-Mardanî, Şemseddin b. el-Cezerî, Abdurrahman el-Bistamî, Abdüllatif el-Makdisî, Molla Gürânî ve Ak Şemseddin'dir. Bunlardan Şemseddin b. el-Cezerî, Abdurrahman el-Bistamî, Molla Gürânî devirlerinin en ünlü âlimlerindendir. Ak Şemseddin ise daha ziyâde bir mutasavvıftır.

Yine ilk Osmanlı döneminde 18 kişi İran ve Maveratünnehr'den Osmanlı ülkesine gelmiştir. Bunlar Geyikli Baba, Karaca Ahmed, Hacı Bektaş, Cemaleddin Aksarayî, Pustin Puş, Hafızeddin b. el-Bezzaz el-Kerderî, Mecdeddin el-Fîruzâbâdî, Abdülvâcid el-Meşhedî el-Kütâhî, Şemseddin el-Buharî, Haydar el-Herevî, Fahreddin el-Acemî, Zeyneddin el-Hafî, Alâeddin el-Semerkandî, Alâeddin el-Tûsî, Ali el-Acemî, Fethullah el-Şirvanî, İbn Arabşah, Mahmud b. Dilşad el-Şirvanî'dir. Bunlardan Cemaleddin Aksarayî, Mecdeddin el-Fîruzâbâdî, Abdülvâcid el-Meşhedî, İbn Arabşah zamanlarının büyük âlimlerindendir. İbn Arabşah ile Mahmud b. Dilşad el-Şirvanî, II. Murad devrinde Türkçe'ye değerli tercüme yapılmıştır. Şerefeddin b. Kemal ile Ahmed b. Abdullah ise Kırım'dan gelmişlerdir.⁵

Osmanlı ülkesine İran'dan, Şam-Mısır'dan âlimlerin akını Fatih devrinde ve sonraki zamanlarda devam etmiştir. Yalnız, İran'da Şah İsmail tarafından Safevîler'in kurulmasıyla ve Şiiliğin resmî ideoloji haline gelmesiyle Osmanlı ülkesiyle İran-Maveratünnehr arasındaki irtibat 1502 yılından sonra kopmuştur. Zamanla bu kanaldan gelen ilim adamları çok azalmıştır. Buna karşılık Yavuz devrinde (1512-1520) Arap ülkelerinin Osmanlı Devleti'ne bağlanmasıyla, Arap ülkeleri ile Anadolu-İstanbul-Balkanlar arasındaki ilişkiler daha da artmıştır. İstanbul ile Kahire birbiriyle yarışan iki büyük ilim ve

⁵ Taşköpri-zâde, 1-115.

kültür merkezi olmuşlardır. XVIII. yüzyıl sonlarından itibaren Osmanlı Devleti yönünü Avrupa'ya çevirmiş, bundan sonra Avrupa'dan ilim adamı getirilmeye, tahsil için Avrupa'ya talebeler gönderilmeye başlanmıştır.

Medreselerde okunan dersler ve kitapların başında, daha önce de belirtildiği gibi, Arap dili ile ilgili olanlar gelmekteydi. Arapça'nın gramer kitaplarından sarf (kelime yapısı) konusunda müellifi belli olmayan fakat XIV. asır sonlarında yazılan *el-Maksud fi'l-sarf*, el-Zencanî (655/1257'de sağ)'nin *el-Tasrif el-İzzî*'si, Ahmed b. Ali b. Mesud (XIV. asır)'un *Merâh el-ervâh*'ı, Necmeddin el-Herevî (XIV. asır)'nin *el-Hâruniyye fi'l-tasrif*'i, İbn el-Hâcib (ölm.647/1249)'nin *el-Şâfiye*'si, Şemseddin el-Fenârî (ölm. 834/1431)'nin *Esas el-tasrif*'i okutulurdu.⁶

Nahv (cümle yapısı) konusunda Abdülkahir el-Cürcanî (ölm. 471/1078)'nin *el-Avâmil el-mi'e*'si, el-Mutarriżî (ölm.610/1213)'nin *el-Mısbâh*'ı, İbn el-Hâcib'in *el-Kâfiye*'si, İbn Mâlik (ölm.672/1274)'in *el-Elfiyye*'si, İbn Hişam (ölm.761/1360)'in *Muğni'l-lebib*, *Şüzür el-zeheb*, *Katr el-nedâ*, *el-İrab an kavâ'id el-irab* adlı eserleri okunurdu. Bunlardan sonra el-Zemaşerî (ölm.538/1144)'nin *Ünmüzec*'i ile *el-Mufassal*'ını okuyanlar da olurdu.⁷

Lugat sahasında el-Cevherî (ölm.393/1003)'nin *el-Sihâh*'ına, bu eserin Zeyneddin el-Râzî (ölm.666/1268) tarafından yapılan muhtasarına, Mecdeddin el-Fîruzâbâdî (ölm.817/1415)'nin *el-Kâmus el-muhit*'ine ve İbn Melek *Lugati*'na müracaat edilirdi.⁸

Belagat konusunda el-Sekkâkî (ölm.626/1229)'nin *Miftah el-ulûm*'u, Hatibü Dımaşk (ölm.739/1338)'in *Telhis el-miftah*'ı ve *el-İzah*'ı, Sadeddin el-Teftâzanî (ölm.791/1389)'nin *Telhis el-miftah* üzerine yazdığı *Muhtasar* ve *Mutavvel* şerhleri okunuyordu.⁹ Buraya kadar okunan dersler daha

⁶ Bkz. *Keşf el-Zunûn*, 74, 412, 1020-1023, 1651, 1806-1807, 2027; *GAL*, I, 283, 305; II, 21, 234; *S.I.*, 497, 535, II, 14, 329, 657, 924; R. Şeşen, "Osmanlılar Döneminde Arap Dili ve Edebiyatı Öğretimi", *Studies on Turkish-Arab Relation*, İstanbul 1986, 269; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 60-61.

⁷ *Keşf el-Zunûn*, 124, 151-155, 185, 1029-1030, 1352, 1370-1376, 1708, 1751-1754, 1774-1777; *GAL*, I, 287, 291, 293, 298, 303, II, 23, S, I, 503, 509, 510, 531, 514, 522, II, 16-20, 920; R. Şeşen, *aynu makale*, 269-270; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 61-63.

⁸ *Keşf el-Zunûn*, 1071-1073, 1306-1310; *GAL*, I, 128, II, 183, S, I, 196, II, 234; R. Şeşen *aynu makale*, 271.

⁹ *Keşf el-Zunûn*, 210-211, 473-479, 1762-1768; *GAL*, I, 294-295, II, 192, S, I, 515-519, II, 259-260; R. Şeşen, *aynu makale*, 270-271; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 55-57.

yüksek aklî ve naklî ilimler için hazırlık mahiyetindeydi. Bunlardan sonra diğer ilimlere geçilirdi.

Mantık konusunda Esîreddin el-Ebherî (ölm.663/1265)'nin *İsagoci'si*, el-Kâtibî (ölm.675/1276)'nin *el-Şemsiye'si*, Sirâceddin el-Urmevî (ölm. 682/1283)'nin *Metâli el-envar'ı*, Kutbeddin el-Râzî (ölm.766/1365)'nin *el-Şemsiye*, Hüsameddin el-Kâtî (ölm.748/1359) ile Şemseddin el-Fenârî'nin *İsagoci* şerhleri, Teftâzanî (ölm.791/1389)'nin *el-Gurra fi'l-mantık* adlı eseri okunurdu. Bunlara ilâveten Azududdin el-İcî (ölm.735/1335)'nin *el-Risâlet el-vaziyye'si*, felsefeden Esîreddin el-Ebherî'nin *Hidâyet el-Hikme'si* ile Şemseddin Semerkandî (ölm. 691/ 1292)'nin *Âdab el-bahs'i*, aruz konusunda *Aruz el-Endelüsî* ve bunların şerhleri okunurdu.¹⁰ Daha ileri derecede okuyanlar nadirdi.

Bunlardan sonra fıkıh, usûl-i fıkıh, kelâm, hadis, usûl-i hadis, tefsir ve cüzî ilimler denen riyâzî ilimler, edebiyat dersleri okutulurdu. Fıkıh sahasında Osmanlı medreselerinde Hanefî fıkıhı ve bu fıkıhın usûlüne dâir eserler okutulurdu. Fürû-i fıkıh sahasında el-Kudûrî (ölm.428/1037)'nin *el-Muhtasar'ı*, el-Merginanî (ölm.593/1197)'nin *el-Hidâye'si*, bu eserin Mahmud b. Ubeydullah el-Mahbûbî (ölm.673/1274) tarafından yapılan muhtasarı *el-Vikâye*, *el-Vikâye*'nin Sadrüşşeria Ubeydullah b. Mesud (ölm.745/1344) tarafından yapılan muhtasarı, *el-Nükâye*, İbn el-Sa'atî (ölm.696/1296)'nin *Mecma el-bahreyn* adlı eserleri, bu eserler üzerine yapılan şerhler ve hâşiyeler ile el-Secâvendî (ölm.596/1200)'nin *el-Sirâciyye'si* okunurdu.¹¹

Usûl-i fıkıh konusunda ise el-Habbazî (ölm.691/1292)'nin *el-Muğnî fi usûl el-fıkıh'ı*, Hâfızeddin el-Nesefî (ölm.710/1310)'nin *el-Menâr'ı*, Sadrüşşerîat el-Sânî (ölm.747/1348)'nin *Tenbih el-Usûl'ü* ve bu eser üzerine Sadeddin el-Teftâzanî'nin yazdığı *el-Telvih ilâ keşfî hakâ'ik el-Tenkih'i*, İbn el-Hâcib'in *Münteha'l-su'l'ü*, Şemseddin el-Fenârî'nin *Fusûl el-bedâyi'i* ve bu eserlerin şerhleri okutulurdu.¹²

¹⁰ *Keşf el-Zunûn*, 39-40, 206-208, 898, 1063-1064, 1135, 1715-1717, 2028-2029; *GAL*, I, 312, 464, 466, 467, 468, II, 208, S, I, 544, 841, 845, 848, 849, II, 288; R. Şeşen, *aynı makale*, 271; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 57-59.

¹¹ *Keşf el-Zunûn*, 1599-1601, 1631-1634, 1971-1972, 2020-2024, 2031-2040; *GAL*, I, 174, 377-378, 383, S, I, 295-296, 644-649, 659; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 48-50.

¹² *Keşf el-Zunûn*, 496-499, 1267-1269, 1749, 1823-1827, 1853-1857; *GAL*, I, 305, 376, II, 196, 214, 233, S, I, 539, 657, II, 263, 299, 300, 328; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 50-52.

Akâid ve kelâm sahasında İmam-ı A'zam Ebu Hanîfe (ölm. 150/767)'nin *el-Fıkh el-ekber*'i ile *el-Vasıyye*'si, Ebu Cafer el-Tahâvî (ölm. 321/933)'nin *el-Akâide*'si, Nasîreddin el-Tûsî (ölm. 672/1275)'nin *Tecrid el-kelem*'i, el-İcî'nin *el-Mevâkıf* 1, el-Nesefî (ölm.537/1142)'nin *el-Akâid*'i ve bunun el-Teftâzanî şerhi, Teftâzanî'nin *el-Mekâsıd*'i ile bunların üzerine yazılan şerhler, hâşiyeler okutulurdu.¹³

Bu derslerden sonra hadis ve tefsir dersleri gelirdi. Tefsir sahasında el-Zemahşerî'nin *el-Keşşâf* 1 ile el-Beyzâvî'nin *Envar el-tenzil*'i ve bunlar üzerine yazılan hâşiyeler okutulurdu.¹⁴ Hadis sahasında el-Buharî (ölm.256/870) ve Müslim (ölm. 261/875)'in *el-Câmi el-sahih*'leri başta olmak üzere *Kütüb-i Sitte*, el-Beğavî (ölm.510/1117)'nin *Mesâbih el-sünne*'si, el-Sağânî (ölm.650/1252)'nin *Meşârik el-envar*'ı okutulurdu.¹⁵ Daha fazla hadisle uğraşmak isteyenler sonra diğer kitapları okurlardı.

Cüziyyat denen konulardan genellikle hesap konusunda Nizâmeddin el-Nisâbü'rî (ölm.725/1325)'nin *el-Şemsiyye*'si ve İbn el-Havvam (ölm. 724/1324)'ın *el-Fevâid el-behâiyye*'si ile bunların şerhleri, geometriden Şemseddin el-Semerkindî (ölm.691/1292)'nin *Eşkal el-te'sis*'i, bu eserin Kadı-zâde şerhi okutulurdu. Astronomi ve takvim çıkarma sahasında el-Çağmînî (ölm.618/1221)'nin *el-Mûlahhas fi'l-hey'e*'si, bu eserin Kadı-zâde şerhi, Nasîreddin el-Tûsî'nin *Sî Fasl* ve *el-Tezkire fi'l-hey'e*'si, bunların şerhleri, tıp konusunda ise İbn Sina (ölm.428/1037)'nin *el-Kânun*'u, bu eserin muhtasarı mahiyetindeki İbn el-Nefis (ölm.687/1288)'in *el-Mûcez*'i ve bu iki kitab üzerine yazılan şerhler okutulurdu.¹⁶

Ders kitabı olarak okunan kitaplar aynı zamanda bu dönemde üzerlerine şerh veya hâşiye yazılan kitaplardır. *El-Şakâiyik el-numâniye*'ye göre, bu dönemde *Maksud*, *Merâh* ve *Avâmil el-mie* üzerine birer¹⁷, el-Teftâzanî'nin

¹³ *Keşf el-Zunûn*, 178-179,346-351, 1143-1149, 1891-1894, 2015; *GAL*, I, 170, 174, 407, 509, II, 209, 215, S., I, 285-287, 294, 758-761, 925, II, 291, 302-304; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 52-55.

¹⁴ *Keşf el-Zunûn*, 186-193, 1475-1484; *GAL*, I, 290-291, 417-418, S., I, 507-509, 738-741; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 43-44.

¹⁵ *Keşf el-Zunûn*, 541-559, 1004-1007, 1679, 1688-1690, 1698-1702; *GAL*, I, 157-163, 361, 364-365; S., I, 260-270, 613-314, 620-621; Mustafa Bilge, *a.g.e.*, 45-47

¹⁶ *Keşf el-Zunûn*, 105, 391-392, 1067-1068, 1296, 1311-1313, 1819-1820, 1899-1901; *GAL*, I, 457, 468, 473, 511, S., I, 825, 843, 850, 865, 931.

¹⁷ *Şakâik*, 32, 52, 102.

Miftah el-ulûm şerhi üzerine bir hâşiye, Hatib el-Dimaşkî'nin *el-İzâh*'ı üzerine üç, *Zav el-misbah* üzerine bir şerh yazılmıştır.¹⁸

Tefsir kitaplarından *el-Keşşâf* üzerine üç, *Envar el-tenzil* üzerine iki hâşiye yazılmıştır.¹⁹ el-Şâtıbî (ölm.593/1196)'nin *Hurz el-emânî* şerhi üzerine bir hâşiye yazılmıştır.²⁰ Hadis kitaplarından *Sahih al-Buharî* iki, *Mesâbih el-sünne* bir, *Meşârik el-envar* iki defa şerhedilmiştir.²¹

Fıkıh kitaplarından *el-Hidâye* üzerine bir şerh, *el-Vikâye* üzerine üç şerh, *Mecmâ el-bahreyn* üzerine iki şerh, *el-Ferâiz el-sirâciyye* üzerine iki şerh, *el-Nükâye* üzerine bir şerh, usûl-i fikh kitaplarında el-Habbâzî'nin *el-Muğni*'si üzerine bir şerh, el-Teftâzânî'nin *el-Telvih*'i üzerine üç hâşiye, *Menâr el-envar* üzerine bir şerh yazılmıştır.²²

Akâid ve kelâm kitaplarından *el-Fikh el-ekber* üzerine bir şerh, *Tavâli el-envar* üzerine bir şerh, Teftâzânî'nin *el-Akâid el-nesefiye* şerhi üzerine iki, *el-Makâsid*'in Seyyid Şerif (ölm.816/1413) şerhi üzerine üç hâşiye, yine Seyyid Şerif'in *Tecrid el-kelem* hâşiyesi üzerine bir talikat yazılmıştır.²³

Mantık sahasında *Matâli el-envar*'ın Seyyid Şerif şerhi üzerine iki hâşiye, yine Seyyid Şerif'in *el-Şemsiyye* şerhi üzerine bir hâşiye, el-Ebherî'nin *İsagoci*'si üzerine bir şerh yazılmıştır.²⁴

Tasavvuf kitaplarından İbn el-Arabî (ölm.638/1241)'nin *Fusûs el-hikem*'i üzerine bir, Sadreddin el-Konevî'nin *Miftah el-gayb*'ı üzerine iki, *el-Nusûs*'u üzerine bir şerh yazılmıştır.²⁵ Riyâziyeye dâir eserlerden geometride *Eşkal el-te'sis* üzerine bir, astronomide *el-Macestî*, *el-Tezkire*, *Sî fasl*, el-Buzcânî *Zic*'i üzerine birer, *el-Mûlahhas fi'l-Hey'e* üzerine üç şerh yazılmıştır.²⁶ Tıb sahasında ise sadece *Mûcez el-Kânun* üzerine bir şerh

¹⁸ *Şakâik*, 18, 32, 59, 105, 109.

¹⁹ *Şakâik*, 18, 59, 100, 101.

²⁰ *Şakâik*, 14, 87.

²¹ *Şakâik*, 30, 45, 63, 87.

²² *Şakâik*, 9, 10, 19, 24, 45, 46, 59, 63, 83, 97, 102.

²³ *Şakâik*, 53, 83, 100, 102, 104, 105, 108.

²⁴ *Şakâik*, 24, 100, 102.

²⁵ *Şakâik*, 7, 55, 107.

²⁶ *Şakâik*, 7, 15, 18, 102, 108; *Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi (=OALT)*, haz. E. İhsanoğlu- R. Şeşen- C. İzgi, IRCICA, İstanbul 1997, 3-4, 8-20, 21, 24, 27; *OMLT*, 6-18.

yazılmıştır.²⁷ Ayrıca *el-Şakâik el-numaniye*'de II. Murad devrinin sonuna kadarki Osmanlı âlimlerinin eserlerinden 140 civarında eserin adı zikredilmektedir. Bu sayıyı diğer kaynakların yardımıyla, *Ek*'te görüldüğü üzere 568'e kadar çıkarmak mümkündür. Fakat verilen bu 568 sayısı da kesin değildir. el-Kâfiyeci, el-Fîrûzâbâdî, Abdurrahman el-Bistâmî, Şemseddin el-Cezerî gibi büyük âlimlerin eserlerinin çoğunu bu çalışmada veremedik. Kaynaklara havâle etmekle yetindik. Zikredilen 568 eserden, 10'u sarf, 19'u nahv, 15'i lugat, 35'i tefsir, 26'sı hadis, 8'i kıraat, 90'ı fıkıh ve usûl-i fikh, 42'si akâid-kefâm, 9'u belâgat, 4'ü aruz, 95'i edebiyat, 63'ü tasavvuf, 14'ü vaaz ve dua, 2'si ahlâk, 13'ü felsefe-mantık, 2'si âdâb el-bahs, 10'u matematik, 4'ü cifr ve huruf, 33'ü tıb, 23'ü astronomi, 2'si musikî, 2'si ahcar, 2'si rüya tabiri, 3'ü harb sanatı, 1'i avcılık, 36'sı tarih ve terâcim, 5'i coğrafya, 6'sı çeşitli ilimler konularına ayrılmıştır. Bu kitaplardan 370'i Arapça, 185'i Türkçe, 13'ü Farsçadır. Coğrafya sahasındaki kitapların çoğu el-Kazvinî (ölm. 681/1282)'nin *Acâib el-mahlukât*'ının serbest tercümeleridir.

Tarih sahasında eser yazarlar arasında Yahşi Fakih, Ahmedî, Şükrullah el-Amasî, Abdurrahman el-Bistâmî, Şemseddin el-Cezerî, Oruç b. Adil bulunmaktadır. Türkçe kitapların büyük bir kısmı tercümelerden oluşur. Bu tercümeler hakkında yaptığımız bir çalışmada 90 kadar eserin tercümesini tesbit ettik.²⁸ Bu devirde meydana getirilen telif ve tercüme Türkçe eserler, Türk edebiyatının ana kaynaklarından olup genellikle sade bir dille yazılmışlardır. Önemli bir kısmı manzum mesnevî, hamse ve şiir divanıdır. Türk dilinin başlıca kaynaklarını teşkil ederler.

Şunu da ilâve etmek gerekir ki, Yıldırım Bayezid-II.Murad devirlerinde Osmanlılar'daki ilmî seviye, Fatih devrinden hiç de aşağı değildi. Bu devrin âlimlerinden Kadı-zâde, Şemseddin el-Fenârî, Hoca Paşa, Ahmedî, Bedreddin el-Simavî, Ahmed-i Dâî, Fatih devri âlimlerinden daha orijinal ilmî kimliğe sahiptiler. Eserleri de buna şehâdet eder. Yine Osmanlı ülkesine gelen Meceddin el-Fîruzâbâdî, Şemseddin el-Cezerî, Abdurrahman el-Bistâmî, İbn Arabşah sahalarının en yetkili âlimleriydi.

²⁷ *Şakâik*, 18.

²⁸ R.Şeşen, "Onbeşinci Yüzyılda Türkçe'ye Tercümeler", *XI. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Ankara 1994, 899-919; R.Şeşen, *Müslümanlar'da Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1999, 282-286.

EK:

BU DEVİRDE ESER VEREN ÂLİMLER VE EDİPLER

Hüsâmeddin Çelebi (710/1310'da sağ):

Keşf, s. 297-298; F. Karatay, *TY*, nr. 471-473; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s. 904
Eseri :Terceme-i Tarih-i Taberî (T)

Fahredden el-Divriğî (ölm. 713/1313):

OM, I, 303-304; *DİA*, XII, 82-83
Eserleri: Ummehat el-kelimeteyn, Kasîde fî kavâid el-lugat el-Türkiyye, Arâis el-nefâis, el-İğrab fi'l-i'rab, İkd el-beyân, Kasîde fi'l-Arabiyye, Şerh el-kasîde fi'l-arûz, Kasîde fi'l-nücûm, el-Kasîdet el-nebeviyye, Nazmü muhtasar el-Kudûrî

Ahmed b. Muhammed el-Rûmî (ölm. 717/1317):

Keşf, s. 1362; *GAL S*, II, 313
Eserleri: el-Kavl el-esvab fi'l-hükmi bi'l-sıhha ve'l-mücâb

Yunus Emre (ölm. 720/1320 civarı)

Şak, s. 57; *Tac*, V, 50-51; *Küh*, I/1, 215; *SV*, yap. 271b (ölm. 842); *OM*, I, 192-194; *SO*, IV, 674; F. Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, çeşitli yerler; A. Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*; Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 170, 277, 279 vd; *Türkçe Yazma Divanlar Kat.*, s. 2-10; Necat Sefercioğlu, *Yunus Emre Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi*.
Eserleri: Divan (T), el-Risâlet el-nushiyye (T)

Mahmud b. Ahmed b. Zahîreddin b. Şemseddin el-Lârendî (ölm. 725/1325 civarı):

Keşf, s.64; *OM*, III, 71; *GAL*, II, 223, S, II, 313
Eserleri: İrşâd el-râci li ma'rifet el-Ferâiz el-sirâciyye, İrşâd li üli'l-elbâb ilâ ma'rifet el-savâb

İsa b. Ya'kub el-Aksarayî (727/1327'de sağ):

GAL, S, II, 327
Eseri: Fazl el-cihâd ve Ta'lim el-fürûsiyye

Hattâb b. Ebi'l-Kasım el-Karahisarî (ölm. 730/1330 civarı):

Şak, s. 5; *Tac*, V, 3; *Küh*, I/1, 65; *Tâc el-terâcim*, s. 20; el-Cevâhir el-muziyye, I, 280; *Keşf*, s. 1515, 1824, 1868; *OM*, I, 289; *GAL*, S, I, 761; *HA*, I, 347; F. Karatay, *AY*, II, 422
Eserleri: Şerhu manzûmet el-hilâfiyyat li'l-Neseffî, Şerhu Kenz el-dekâik, Lübb el-usûl muhtasar el-menâr li'l-Neseffî; Şerh el-Muhtar fi fûrş el-fıkh

Ahmed b. Cemaleddin b. Mesud (ölm732/1332):

Keşf, s. 1143, 1168 (Mahmud b. Ahmed b. Mesud); *OM*, I, 218
Eserleri: Kalâid rhu Akâid el-Tahavî, el-Takdir fi şerh el-Câmi' el-kebîr fi'l-fürş, Zübde (Şerhu Umdet el-akâid)

Radıyyüddin İbrahim b. Süleyman el-Mantikî el-Konavî (ölm. 732/1332):

Keşf, s. 569; *OM*, I, 221; *Ziriklî*, I, 41
Eserleri: Şerh el-Câmi' el-kebir, Şerhu manzûme-i fikhiyye

Aşık Paşa b. Muhlis Baba (ölm.733/1333):

Şak, s. 6, *Tac*, V, 4-5; Aşık Paşazâde, *Tarih*, s. 1, 114; *HA*, I, 666, *OM*, I, 109-110, F. Köprülü, s. 17, 206, 291; *İA*, I 701-706; *DİA*, IV, 1-3; *HA*, I, 718; F. Karatay, *TY*, II, 89
Eserleri: Garib-nâme (T), Risâle fî beyân el-semâ (T), Maârif-nâme (T), Vahdet-nâme (T)

İsa b. Muhammed b. İnanç el-Kırşehrî (ölm. 734/1334 civarı) :

Keşf, s. 1579-1580, *GAL*, II, 224, S. II, 315; *Ziriklî*, V, 108
Eseri: el-Mübteğâ fî fûrû' el-hanefiyye

Muhammed b. Ahmed el-Akşehrî el-Rammâl (ölm. 739/1339):

Keşf, s. 928, 1860; *HA*, II, 150; *OM*, I, 331
Eserleri: Ravzat (cennet) el-firdevs, Mensek el-kâsîd el-zâir

Abdülmuhsin b. Mecdüddin el-Kaysarî (ölm. 750/1349):

Şak, s. 10-11; *Tac*, V, 9; *Keşf*, s. 540; *HA*, I, 621; *OM*, I, 351; Uzunçarşılı, I, 266; *Ziriklî*, IV, 152
Eserleri: Hâşiye alâ gâyet el-beyân, Şerhu Arûz el-Endelüsî, Câmi el-dürer fî'l-ferâiz (manzum), Şerhu Câmi el-dürer, Risâle fî'l-fikh

Muhammed b. İsa b. İsmail el-Aksarayî (ölm. 750/1349 civarı):

Keşf, s. 1988; *HA*, I, 157
Eseri, Nihâyet el-sü'l ve'l-ümniyye fî a'mâl el-fürüsiyye

Davud b. Mahmud el-Kaysarî (ölm. 751/1350):

Şak, s. 7; *Tac*, V, 6; *Künh*, III, 86; *Bedâyi'*, yap. 71b; *Keşf*, s.266, 888, 1038, 1262, 1338, 1720, 1987; *OM*, I, 67-68; *HA*, I, 361 (11 eser); Adıvar, s. 16; Uzunçarşılı, I, 266, 267, 278, 281; *GAL*, II, 231, S. II, 323; F. Karatay, *AY*, II, 133, 138, 335, IV, 155; *DİA*, IX, 32-35; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.416-417; E. İhsanoğlu, s.365
Eserleri: Matla'u husûs el-kelim fi meânî Fusûs el-hikem, Nihâyet el-beyân fî dirâyet el-zaman, Şerhu Menâzil el-sâirîn, Merâtib el-tevhid, Tahkîku mâ' el-hayat, Şerhu Tâiyyeti İbn el-Fâriz, Şerh el-kasîdet el-hamriyye li İbn el-Fâriz, Şerhu hadis el-erbain, Esas el-vahdâniyye ve menba' el-ferdâniyye

Hoca Mesud b. Osman el-Kırşehrî (755/1354'te sağ):

İA, X, 39; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercüme*, s.908, 909
Eseri: Bostan Tercümesi (T), Terceme-i Kelile ve Dimne (T)

Mahmud b. Ali (759/1360'da sağ):

Abdülkadir Karahan, *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 136-146; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercüme*, s.915.
Eseri: Nehc el-ferâdis (Kırk Hadis Tercümesi, T)

Arif Ali (762/1360'ta sağ):*Künh*, I/1, 416; *DİA*, III, 362-363

Eseri: Melik Ahmed Danişmend Gazi'nin fetihleri (I. Murad'ın emriyle, manzum, T)

Abdülhamid b. Abdurrahman el-Ankaravî (763/1362'de sağ):*Kesf*, s. 1887, *HA*, I, 506; *GAL*, S. II, 313Eserleri: Münyet el-vâzîn (te'lif 763), *Silk el-cevâhir fi'l-aruz* (F)**Muhammed b. Ahmed b. Abdülaziz el-Konavî (ölm. 764/ 1363):***OM*, II, 13; *Ziriklî*, V, 327Eseri: el-Dürr el-nazîm el-münir fi halli el-Câmi el-kebir (Ahmed b. Mesud el-Konavî 771'de sağ, *Kesf*, s. 569)**Alvan Çelebi b. Aşık Paşa (ölm. 770/1369):***Şak*, s.6; *Künh*, I/1, 66; *Tac*, V, 3-5; *HA*, I, 666Eserleri: *Divan* (T), Şeyh Garkin ile bazı sual ve cevaplar (T)**Yâr Ali b. Siyavuş b. Orak el-Divriğî (777/1375'de sağ):***OM*, I, 192 (*Şak*, s. 36 Yâr Ali el-Şirâzî)

Eseri: el-Makâsüd el-nâciye fi'l-mebde' ve'l-maaş ve'l-mead

Cemaleddin Muhammed b. Muhammed el-Aksarayî (ölm. 779/1377):*Şak*, s.17-19; *Tac*, V, 14-16; *Künh*, I/1, 128-129; *Kesf*, s.1478, 1544, 1900; *OM*, I, 265-266; *Adivar*, s.25-26; *HA*, II, 165; *GAL*, S, II, 328; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.101-102; *DİA*, VII, 308-309, *Muhtarat min el-mahtûtat*, s. 301-302; *Ziriklî*, VII, 40-41Eserleri: *Hâşiye ale'l-Keşşâf*, Şerhu Mücez el-kânun, Şerh el-Îzah fi'l-meânî, Şerhu müşkîlat el-Kur'an ve'l-châdis, Şerh el-Lübâb fi'l-nahv, *Ahlâk-i Cemalî*, Şerhu Gâyet el-kusvâ, *Risâle fi cevâz el-devri fi'l-semâ'*, Şerhu *Mecmâ' el-bahreyn*, el-Hadis el-erbain**Şâdgeldî Şemseddin Çelebi Paşa el-Amasî (ölm. 782/1380):***Kesf*, s.750; *OM*, I, 331

Eseri: el-Dürer el-mensûre fi'l-garâib el-fikhıyye

Ekmeleddin Muhammed b. Mahmud el-Bâbertî (ölm. 786/1384):*el-Dürer el-kâmine*, IV, 250; *Suyûtî*, *Buğyet el-vuat*, s.103; *Şezerat*, IV, 393; *GAL*, II, 80, S. II, 97 (13 eser); *DİA*, IV, 377, 378 (15 eser); *Muhtarat min el-mahtûtat*, s. 303-304, *Ziriklî*, VII, 42Eserleri: Şerh el-Fıkh el-ekber, el-Maksad, *Risâle fi iktidâ el-hanefiyye bi'l-şâfiyye*, el-*İnâye şerh el-Hidâye*, *Tuhfet el-ebrâr*, Şerhu *Meşârik el-envar*, Şerh el-Menâr, el-*Hikem el-nebeviyye*, Şerhu *Vasiyyet el-İmam el-A'zam*, *Haşiye ale'l-Keşşâf*, *Rudûd ve nukûd fi şerhi Münteha'l-su'l...***Şerefeddin Muhammed b. Abdullah el-Erzincanî (ölm.784/1382):***HA*, II, 171Eserleri: Şerhu *Meşârik el-envâr li'l-Saganî*

Şemseddin Muhammed b. Yusuf b. İlyas el-Rûmî el-Konevî (ölm. 788/1386):

Keşf, s.1168, 1600; *Ziriklî*, VII, 153

Eserleri: Şerhu Umdet el-akâid, Şerhu Mecmâ' el-bahreyn li İbn el-Sa'atî

Darîr el-Erzurumî, Mustafa b. Yusuf (790/1388'de sağ):

İA, I, 253; *Eİ²*, II,159; *DİA*, VIII, 498-499; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.904, 914.

Eserleri: *Siyer-i Nebî* (T), *Tercümetü Fütûh el-Şam* (T), *Yusuf u Züleyhâ* (T), *Yüz Hadis ve Yüz Hikâye Tercümesi* (T)

İshak b. Murad (792/1390'da sağ):

OM, III, 203; *Adıvar*, s.20; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.23, 121-122; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.902; E. İhsanoğlu, s.371

Eserleri: *Havâss el-edviye* (T), *Kemal-nâme fi'l-tıbb* (T), *Muhtasar fi'l-tıbb* (T), *Tuhfe-i Muradî* (ahcar, T), *Tercemetü Takvim el-ebdan* (T), *Terceme-i Müfredatı İbn el-Baytar*

Kudsî el-Rûmî, Musa b. Affân b. Mürsel el-Aydını el-Tirevî, (ölm. 795/1393ten sonra):

HA, II, 480; *OM*, II, 15

Eseri: *Fevâid el- kulûb li şerh el-Mesâbih*

Abdüllatif b. Melek (ölm.797/1395):

Şak, s.45-46; *Tac*, V, 39; *Küh*, I/I, 213; *Keşf*, s.170, 375, 1689; *HA*, I,617; *OM*, I, 219-220; *GAL*, S. II, 315 (9 eser) *Ziriklî*, IV, 59

Eserleri: *Şerhu Mecmâ' el-bahreyn*, *Şerhu Meşârik el-envar*, *Şerh el-Menâr*, *Şerhu Tuhfet el-mülûk li'l-Râzî*, *Şerh el-Mesâbih*, *Kitab el-mezâhir* (F), *Risâle fi'l-tasavvuf*, *Muhît-nâme* (T), *Risâle-i rûhiyye* (T), *Terceme-i İşk-nâme* (T) *Şerh el-Vikâye*, *Şerh el-Mukaddimet el-fikhiyye*, *Manzum kânun-i lugat-i ilahi* (T), *Münyet el-sayyâdün fi ta'lim el-istiyâd ve ahkâmihî* (T)

Abdullah b. Abdülaziz b. Musa el-Sivasî (VIII/XIV. asır):

GAL, II, 233

Eseri: *Umdet el-fuhûl fi şerh el-Fusûl*

Ak Fakıoğlu (VIII/XIV. asrın ilk yarısı):

Bazı Nadir Türkçe Yazmalar, s.375; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.911

Eseri: *Terceme-i Kâbus-nâme* (T)

Ali b. İshak (VIII/ XIV. asrın ikinci yarısı):

İslâmî Tıp yazmaları, s.299

Eserleri: *Kitab fi ilm el-bah* (T), *Müfredat-ı mükellef* (T)

Ezherî, Mevlanâ Nureddin el-Akşehrî (VIII/XIV. asır):

Küh, I/I, 318; *OM*, II, 72-73(Orhan Gazi devri)

Eserleri:Türkçe şiirler yazdı

Cemal b. Hacı Fakih (VIII/XIV. asır):*OM*, II, 19

Eseri: Tuhaf el-ma'arif (T)

Hakim Bereket (VII/XIII. veya VIII/XIV. asır):*Adivar*, s.21 not 1; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.200-201; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.900

Eserleri: Tuhfe-i mübarzî (T), Lûbâb el-nuhab (T)

Hamideddin İsrail b. Demûrek el-Sımavî (Şeyh Bedreddin'in babası VIII/XIV. asır):*Keşf*, s.2026; *HA*, I, 204

Eseri: el-Hadî fi'l-fetâvâ

Mustafa b. Muhammed el-Ankaravî (VIII/XIV. asır):*OM*, II, 13

Eserleri: Sûre-i mülk tefsiri (T), Hulv el-nâsîhîn (T), Kitâb fi'l-mev'ıza (T)

Sadreddin Şeyhoğlu (VIII/XIV. veya IX/XV. asır):*İA*, VII, 787-788; Zeynep Korkmaz, *Merzüban-nâme Tercümesi; Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.909

Eseri: Merzüban-nâme Tercümesi (T)

Taceddin el-Kürdî (VIII/XIV. asır, Orhan Gazi devri):*Şak*, s. 7-9; *Tac*, V, 6-7; *Keşf*, s.1249

Eseri: Şerh el-Ferâiz el-sirâciyye

Yahşi Fakih (VIII/XIV. asır Orhan Gazi'nin imamı) :*OM*, III, 163; Babinger, s. 11-12; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s.283.

Eseri : Tarih-i Âl-i Osman (Menâkıb-nâme, Yıldırım devrine kadar, T)

Ahmed b. Oğuz el-Dânişmendî el-Akşehrî (ölm. 800/1398):*Keşf*, s.1168; *HA*, I, 102; *OM*, I, 331

Eseri: el-İntikâd fi şerhi Umdet el-i'tikad li'l-Nesefî

Alâeddin Ali b. Omar el-Esved (ölm. 800/1398):*Şak*, s.9; *Tac*, V, 7-8; *Küh*, I/1, 86-87; *OM*, I, 351-352; *HA*, I, 726; *Adivar*, s.16; *Uzunçarşılı*, s.266, 281; *Keşf*, s.1749, 2021; *DİA*, II, 319; *Zirikli*, IV, 316

Eserleri: Şerh el-Muğnî li'l-Habbâzî, el-Inâye fi şerh el-Vikâye, Künûz el-envâr fi şerhi Rumûz el-esrâr fi usûl el-fıkh

Kadı Burhaneddin Ahmed b. Abdullah el-Sivasî (ölm. 800/1398):*Şak*, s.19-20; *Tac*, V, 16-17; *Küh*, I/1, 129; *Bedâyi'*, yap. 89a, 93a; *Keşf*, s.143, 497; *SO*, II, 14; *OM*, I, 396; *HA*, I, 117, *GAL*, II, 231; *İA*, VI, 46-49

Eserleri: Divan (T), İksir el-seâde fi esrar el-ibâdat, el-Tercih hâşiyet el-Telvih

Ali b. Hibetullah (800/1398 civarı, Yıldırım devri):*OM*, III, 283; *OMLT*, s.33

Eseri: Hulâsat el-minhâc fi ilm el-hisab

Hasan Paşa b. Alâeddin el-Esved (ölm. 800/1398 civarı):

Şak, s. 32; *Tac*, V, 25-26; *Künh*, I/I, 187; *Beliğ*, s.289; *Keşf*, s.1651, 1708; *OM*, I, 271-272; *HA*, I, 287; *GAL*, II, 312; F: Karatay, *AY*, IV, 130; *Onbeşinci Yüzyılda TürkçeyeTercümeler*, s.914

Eserleri: el-Misbâh fi şerh el-Merâh, el-İftitâh fi şerh el-Misbâh fi'l-nahv, Şerhu Tasrif el-İzzî, Terceme-i Kimyâ-i Saâdet (T)

Niyâzi-i Burusavî (800/1398 civarında sağ):

Künh, I/I, 197; *Keşf*, s.818

Eserleri: Divan (T), Türkçe ve Farsça şiir divanları vardı.

Niyâzi el-Sirozî (800/1398 civarında sağ, Yıldırım devri)

Keşf, s.818

Eserleri: Divan (T)

Ali b. Abdurrahman (800/1398 civarında sağ)

Adivar, s.29; G. Kut, "Türk edebiyatında acâib el-mahlûkât tercümelemi", *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliğleri*, II/I, 185-188; *DİA*, I, 316; *OCLT*, s. 3; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.907.

Eseri: Terceme-i Acâib el-mahlûkât (T)

Saferşah el-Hanefî (ölm. 800/1398'den sonra):

Şak, s.32; *Tac*, V, 26-27; *Künh*, I/I, 188; *Keşf*, s.450; *HA*, I, 427; *GAL*, II, 228

Eserleri: Tefsîru Süret el-tekâstür. Şemseddin el-Fenarî riyâzî bilimlerdeki zor meseleleri ona sorardı.

Muhammed b. Süleyman (800/1398'den sonra):

Adivar, s.30; F. Karatay, *TY*, nr. 1751; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.917

Eseri: Terceme-i Hayat el-hayavân (T)

Şihâbeddin Ahmed b. Mahmud el-Sıvasî (ölm. 803/1401):

Şak, s.31-32; *Tac*, V, 25; *Künh*, I/I, 187; *Bedâyi'*, s.426; *Keşf*, s.1185, 1242, 1709; *OM*, I, 90; *HA*, I, 118; *GAL*, II, 224, 228, S, II, 319; *Ziriklî*, I, 254

Eserleri: Uyûn el-tefâsir, Riyaz el-ezhar fi cilâ el-ebsar, Şerh el-Ferâiz el-sirâciyye, Şerh el-Lübâb fi'l-nahv, Risâlet el-necat min şerr el-sıfat, Şerh el-Misbah fi'l-nahv

Muslihuddin Mustafa b. Zekeriyya b. Aydoğmuş el Karamanî (ölm. 809/1406)

Şak, s.211-212; *Keşf*, s.1795; *HA*, II, 433; *OM*, II, 18-19; *GAL*, II, 224; *Ziriklî*, VII, 234 (Kahire'de okumuş)

Eserleri: İrşâd el-rivâye fi şerh el-Hidâye, el-Tavzih şerhu Mukaddimet el-salât li Ebi'l-Leys, Hâşiye ale'l-Misbah, Risâle fi hükm el-le'ibi bi'l-nerd ve'l-satranc

Şerefeddin b. Kemal el-Kırımı (810/1407'de sağ):

Şak, s.81-82; *Tac*, V, 67-68; *Künh*, I/I, 377; *Keşf*, s.1824

Eseri: Şerh el-Menâr

Yazıcı Salâhaddin Salih b. Süleyman (811/1408'de sağ):*Künh*, I/I, 402; *OM*, III, 307-309; *İA*, XIII, 363-364

Eserleri: Melhâme (T), Risâle fi'l-tıbb (T), Ta'birnâme (T), Seb' el-mesânî (T), Şemsiyye (telif 811'de, T)

Pehlüvan b. Hacı Muhammed b. Hacı Bey (813/1410'da sağ):*Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.918

Eseri: Umdet el-mütenâsılın (okçuluk, T)

Ahmedî İbrahim b. Hıdır (ölm.815/1412):*Şak*, s.48-49; *Tac*, V, 36-38; *Künh*, I/I, 216-218; *Bedâyi'*, yap, 135; *Keşf*, s.86, 774; Latîfî, *Tezkire*, s.82; *OM*, II, 73-74; *SO*, I, 191; Agâh Sırrı Levend, çeşitli yerler ; *HA*, II,224; F. Karatay, *TY*, I, 573, II, 90-91, 300, 309, *FY*, s.116; *Türkçe Yazma Divanlar*, s.10-12; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s.284; Adıvar, s.26; *İA*, I, 216-221; *DİA*, II, 165-167; E. İhsanoğlu, s.371; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.909; *Muhtarat min el-mahtûtat*, s.301

Eserleri: İskender-nâme (T), Mesâil fi'l-tıbb (T), Cemşid ü Hurşid (T), Tervih el-ervah (T), Hayret el-ukalâ, Nazm el-Kânun, Nazm el-Şifâ, Mirkat el-edeb (lugat, F), Ma'arif el-esrar, Terceme-i Esrar-nâme, Divan(T)

Hamideddin Hâmid b. Musa el-Kaysarî Aksarayî (ölm. 815/1412):*Şak*, s.53-54; *Tac*, V,43-44; *Künh*, I/I,190; *HA*, I, 259; *OM*, I, 55-56; *Türkçe Yazma Divanlar*, s.23-27; *DİA*, XV, 476 (Somuncu Baba)

Eseri:Divan (T), Şerh el-erbain fi'l-hadis

Tunuslu İbrahim (816/1413'de sağ):İbrahim Hakkı Konyalı, *Topkapı Sarayında Deri Üzerine Yapılmış Eski Haritalar*, s.258-261; F. Karatay, *TY*, I, 464-465; *OCLT*, s.3-4

Eseri: Akdeniz-Karadeniz-Batı Avrupa partlandı

Mecdeddin Muhammed b. Yaküb el-Firûzâbâdî (ölm. 817/1415):*Şak*, s. 29-30; *Keşf*, s.1688; *HA*, II, 180; *GAL*, II, 182-183, *S*, II, 234-236 (24 eser); *Köprülü Kataloğu*, I, 113,116; *İA*, IV, 653-654; *DİA*, XIII, 143-145 (48 eser); *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.664; Ziriklî, VII, 146-147

Eserleri. el-Lâmi' el-mu'lem el-ucâb el-câmi' beyn el-Muhkem ve'l-Ubâb (60 cilt), el-Kâmus el-muhît, Tefsir el-Kur'an, Şerhu Sahih el-Buharî, Şerh el-meşârik, Mecmâ' el-suâlat min Sihâh el-Cevherî, Tahbir el-muveşşîn fi mâ yukâl bil-sîn ve'l-şîn, el-Celis el-enis fi esmâ' el-handaris, el-Gurar el-müsellese. 40'tan fazla eseri vardır

Süleyman Çelebi b. Hacı İvaz Paşa (ölm. 819/1416):*Künh*, I/I, 406; *Keşf*, s.1910; *OM*, II, 221-222; F. Karatay. *TY*, II, 92-93; *İA*, XI, 176-179

Eseri: Vesilet el-necât (Mevlid el-Nebî, T)

Nesimî, İmâdeddin (ölm. 820/1417):*Künh*, I/I, 408-411; *Keşf*, s.817; *OM*, II, 432-434; *Türkçe Yazma Divanlar*, s.13-17; F. Karatay; *TY*, II, 92; *İA*, IX, 206-207

Eserleri: Türkçe divan, Farsça divan, Mukaddimet el-hakâik (T)

Kutbeddin Muhammed el-İznîkî (ölm. 821/1419):

Şak, s. 34-35; *Tac*, V, 27-28; *Künh*, I/I, 189; *Bedâyi'*, yap. 190b; *Keşf*, s. 184; *OM*, I, 144; *HA*, II, 184; F. Karatay, *TY*, I, 80, III, 148

Eserleri: Tefsir el-Kur'ân, Rahat el-kulûb, Zâd el-meâd fi'l-fikh ve'l-ahlâk, el-Ikd el-semin ve'l-akd el-yemin, Fethu Miftah el-gayb, Mukaddimet el-salât

Abdulvahhab b. Yusuf el-Mâridanî (823/1420'de sağ):

İslâmî Tıp Yazmaları, s.339; *OALT*, s.1-2; E. İhsanoğlu, s.369; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.902.

Eserleri: Müntehab fi'l-tıbb (T), Manzûme fi silk el-nücûm, Şerh el-Risâlet el-Mardiniyye (?), Urcûze fi'l-menâzil ve evkâti tulûihâ fi külli asr, Terceme-i Kânunçe (T)

Ahmed-i Dâî (824/1421'de sağ):

Künh, I/I, 219; *Keşf*, s.789, 1156; *OM*, II, 171-173; *HA*, I, 119; Ziriklî, s.126-127; *OALT*, s.2-5; Adıvar, s.26; *DİA*, II, 56-58 (13 eser); E. İhsanoğlu, s.369; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.902, 906, 913, 916, 917.

Eserleri: Ferâh-nâme (T), Divan (T), Ukûd el-cevâhir, Münşeât (T), Miftah el-cenne (T), el-Şifâ fi ahâdîs el-Mustafa (T), Terceme-i sî fasl (T), Terceme-i Muhtasar der marifeti takvim (T), Terceme-i Tezkiret el-Evliya (T), Câmesb-nâme tercümesi (T), Terceme-i tabir-nâme-i Ebu Bekr el-Vâstî (T), Terceme-i Mukaddime-i Ebi'l-Leys el-Semerkandî (T), Çeng-nâme (T)

Kâsım b. Muhammed el-Karahisarî (825/ 1422'de sağ) :

Keşf, s. 1655; *Bazı Nadir Türkçe Yazmalar*, s.385; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.915-916

Eseri: İrşâd el-mürîd ile'l-murad fi tercemeti Mirsad el-İbad (T)

Hacı Paşa Hıdr b. Ali el-Aydinî el-Karamanî (ölm.826/1423):

Şak, s.52-53; *Tac*, V, 36; *Künh*, I/I, 194-195; *Keşf*, s.408,1049, 1116, 1716; *OM*, III, 212; *SO*, II, 94; *HA*, 345, 562(9 eser); Adıvar, s.21-24; *GAL* II, 233, S. II, 326; *Bloch*, 169-170; de Slane, s.536; *Fihrist el-Hıdiviyye*, VI, 21; F. Karatay, *AY*, III, 852, 853, 854, *TY*, I, 569; Ziriklî, s.187-194; E. İhsanoğlu, s.370; *İA*, V/I, 28-30; *DİA*, XIV,492-496 (13 eser)

Eserleri: Kitâb el-teâlîm fi'l-tıbb (T), Kitâb el-seâde ve'l-ikbal fi'l-tıbb (T), Şifâ el-eskam ve devâ' el-alâm fi'l-tıbb (T), el-Feride fi'l-tıbb, Şerhu Levâmii envar el-kulûb, Şerhu Tavâli' el-envar, Hâşiye alâ Envar el-tenzil, Şerhu Âdâb el-bahs li'l-Semerkandî, İhtiyarat el-Şifâ fi'l-tıbb (T), Hâşiye alâ şerh el-Metâli li'l-Seyyid

Hafızeddin Muhammed b. Muhammed el-Kerderî (ölm. 827/1424):

Şak, s.29; *Keşf*, s.242, 1837; *GAL*, II, 225, s.II, 316; *HA*, II, 122; Ziriklî, VII, 45

Eserleri: el-Fetavâ' l-Bezzâziyye, Menâkıb el-İmam el-A'zam Ebî Hanîfe

Malkaralı Bahaeddin (827/1424'de sağ):

OM, I, 251-252

Eserleri: Ucûbet el-Garâib fi nazm el-cevâhir (Arapça, Farsça, Türkçe lûgat, telif 827), Tâc el-menâzım el-Muhammediyye, el-Muaşşeret el-sihriyye fi'l-ebyat el-fikriyye

- Bedreddin Mahmud b. İsrail b. Kâdı Simavna (ölm. 828/1425):**
Şak, s. 49-52; *Tac*, V, 32-35; *Küh*, I/I, 241-244; *Bedâyi'*, yap. 148b, 150b, 292a; *Keşf*, s.443,566, 1501, 1807; *HA*, II, 410; *SO*, II, 10; *OM*, I, 39-40; Abdülbâki Gölpınarlı, *Simavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin*; *GAL*, II, 225, s.II, 314-315; *Köprülü Kataloğu*, I, 547-548, II, 339/33; *İA*, II, 444-446; *DİA*, v, 331-334; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.314-315
 Eserleri: Vâridat, Latâif el-işârat, Şerh el-Teshil, Câmi el-fusûleyn, Unkûd el-cevâhir (Şerh el-maksûd), Meserret el-kulûb, Tefsir el-Kur'ân, Nûr el-kulûb, Necât el-ervah min denes el-eşbah, Çerağ el-fütûh fi'l-nahv, Şerhu Dav' el-Mısbah
- Devletoğlu, Kadı Yusuf el-Balıkesrî (828/1425'de sağ):**
Keşf, s. 2024; *OM*, I, 304; *DİA*, IX, 243-244; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.913
 Eseri: Tercemet el-Vikâye (manzum, telifi 827'de)
- Hasan b. el-Seyyid Ali el-Komanatî (832/1429'da sağ)**
Şak, s. 102; *Tac*, V, 92; *Küh*, I/I, 396; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Keşf*, s.968, 2021; *HA*, I, 315; *OALT*, s.22; *GAL*, s.II, 327; E. İhsanoğlu, s.370; *Muhtarat min el-mahtûtat*, s. 687.
 Eserleri: el-Kunâye fi şerh el-Vikâye, Şerh el-Zic el-şâmil
- Alvân-ı Şirazî (829/1426'da sağ);**
İA, XI, 374; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.910
 Eseri: Terceme-i Hâb-nâme (T)
- Hacı Bayram Veli (ölm. 833/1430):**
Şak, s. 55-56; *Tac*, V, 47-48; *Küh*, I/I, 193; *Bedâyi'*, yap. 190a-191a; *OM*, I, 56; F. Köprülü, s. 225-226, 229,292, 294, 295; *DİA*, XIV, 442-447
 Eseri: Türkçe şiirleri vadır. Divanı tertib edilmemiştir.
- Kara Yakub b. İdris el-Niğdevî (ölm. 833/1430):**
Şak, s. 63; *Tac*, V, 56-57; *Küh*, I/I, 308; *Bedâyi'*, yap. 154a; *Keşf*, s.103, 1699; *HA*, II, 546 (4 eser); *GAL*, S, II, 223, 313; *OM*, I, 397; Ziriklî, VIII, 194
 Eserleri: Hâşiye alâ Envar el-tenzil, Şerh el-Mesâbih, Hâşiyet el-Hidâye, İşrak el-tevârih (terâcim, T)
- Musa b. Hacı Hüseyin el-İznikî (ölm. 833/1430):**
Keşf, s.1260; *HA*, II, 480; *OM*, II, 13-14 (6 eser); *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s. 910, 913, 914
 Eserleri: Enfes el-cevâhir fi tercemeti Tefsir el-lübâb li'l-Hâzin (T), Tercemetü Fasl el-hitâb (T), Münyet el-râkûdîn fi'l-tasavvuf (T), Terceme-i Tefsir-i Ebi'l-Leys el-Semerkindî (T), Terceme-i Necât el-zâkirîn (Zâd el-ıbâd, T)
- Şemseddin Muhammed b. Muhammed el-Cezerî (ölm. 833/1430):**
Şak, s.36-44; *Tac*, V, 28-35; *Bedâyi'*, yap. 130a, 120a; *OM*, I, 144; *HA*, II, 187; *İA*, v/II, 850-851; *GAL*, II, 201-203 (30 eser), S. II, 274-278 (28 eser); *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s. 207-208; Ziriklî, VII, 45
 Eserleri: el-Neşr fi'l-kirâat el-aşr, el-Takrib, Tahbir el-teysir fi'l-kirâat el-aşr, el-Tarih el-kebir, el-Tarih el-sağir, Şerh el-mesâbih, Gâyat el-mehera fi'l-kirâat el-aşara, el-Cevhera fi'l-nahv, el-Mukaddime fi'l-kirâat, el-Hısn el-hasîn, Gâyat el-nihâye fi ta-

bakat el-kurrâ, el-Derecat el-aliyye fî tabakat el-ulemâ el-hanefiyye, Zât el-şifâ fî sîret el-nebî ve'l-hulefâ, el-İsâbe fî levâzim el-kitâbe, Zeyl alâ tarih el-İslâm li'l-Zehebî

Hüseyn b. Hasan el-Konavî (833/1333'te sağ):

Habîb el-siyer, III, 117; *Kesf*, s. 933; *OM*, III, 260; *OALT*, s.5
Eseri: Ravzat el-müneccimîn (F).

İzzeddin Abdülmecid b. Ferište (833/1430'da sağ):

F. Karatay, *TY*, nr. 134,135
Eseri: Terceme-i İşk-nâme li Attar (T)

Şemseddin Muhammed b. Hamzat el-Fenarî (ölm. 834/1431):

Şak, s. 22-30; *Tac*, V, 19-24; *Künh*, I/1, 184-186; *Bedâyi'*, yap. 113a, 170a, 415a; *Kesf*, s.1267, 74, 455, 207, 1247, 184, 207, 1768, 1709; *OM*, I, 390-391 (17 eser); *Uzunçarşılı*, I, 265, 266, 278, 285; *GAL*, II, 233-234, S. I, 651, 807, 842, II, 328-329 (20 eser); *HA*, II, 188, (26 eser); *Adivar*, s.17-18; F. Karatay, *TY*, II, 328, 331, *AY*, I, 551, II, 619, III, 147, 261, 266, 670, 671, 672, E. İhsanoğlu, s.365; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.520; *Ziriklî*, VI, 110
Eserleri: *Fusûl el- Bedâyi' fî usûl el-şerâyi'*, *Tefsir el-Fâtiha*, *Esas el-tasrif*, *Şerh el-Ferâiz el-sirâciyye*, *Şerhu Miftah el-gayb*, *Hâşiye alâ şerh el-Ca'berî alâ Hırz el-emânî*, *Şerhu Risâlet el-eşribe*, *Hâşiye alâ şerh el-Mevâkıf li'l-Seyyid*, *Avsât el-efkâr fî ihtiyârî uli'l-ebşar*, *Şerhu İşagacî*, *Ahkâm el-salât*, *Şerhu Fıkh el-keydanî*, *Hâşiye alâ Dav' el-Mısbah*

Şeyhî-i Germiyânî, Sinaneddin Yusuf (Ahmedî'nin talebesi, ölm. 834/1431 civarı):

Şak, s. 111-112; *Tac*, V, 102; *Künh*, I/1, 319-324; *İA*, XI, 474-479; *HA*, II, 559; *OM*, II, 254-256; *Agâh Sırrı Levend*, s.103, 130, 152, 260,265, 275; *Kesf*, s.704, 796; F. Karatay, *TY*, II, 94; *Türkçe Yazma Divanlar*, s.17-23; E. İhsanoğlu, s.372; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeleler*, s.909, 910
Eserleri: *Divânü Gazeliyyât* (T), *Terceme-i Hüsrev ü Şirin* (T), *Terceme-i Hâb-nâme-i Attar* (T)

Kadı-zâde, Salâhaddin Musa b. Mahmud (ölm.835/1432 civarı):

Şak, s.14-17; *Tac*, V,12-14; *Künh*, I/1, 129; *Bedâyi'*, yap. 293a, 510a; *Kesf*, s.105, 859, 1819; *Beliğ*, s. 275-276; *OM*, III, 291-292; *HA*, II, 480; *GAL*, I, 473, S. I, 865; *Uzunçarşılı*, I, 190, 266; *OALT*, s.5-21; *OMLT*, s.3-18; E. İhsanoğlu, s.366-368; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.549-559
Eserleri: *Hâşiye ale'l-Macastî*, *Şerh el-Mûlahhas fî'l-hey'e*, *Şerhu Eşkâl el-te'sis* (*Tuhfet el-reis*), *Şerh el-Tezkire fî'l-hey'e*, *Risâle fî istihracî ceybi derece vâhide*, *Risâle fî'l-misâha*, *el-Risâlet el-salâhiyye fî'l-kavâid el-hisabiyye*

Mercimek Ahmed b. İlyas (835/1432'de sağ):

Orhan Şâik Gökyay, *Kâbûs-nâme Tercümesi*; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeleler*, s.911
Eseri: *Kâbûs-nâme tercümesi* (T)

Zeyneddin Muhammed b. Muhammed el-Hâfi (ölm.838/1435):

Nefehât el-uns, s.440-441; *Şak*, s.68-72; *Tac*, V, 61-62; *Kesf*, s.2062; *GAL*, II, 206, s.II, 285; *İA*, XIII, 556; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.456; *Ziriklî*, VII, 46
Eserleri: *el-Vasâyâ'l-kudsiyye*, *Silsilet el-sûfiyye*, *el-Evrad el-zeyniyye*

Abdülvâcîd b. Muhammed el-Meşhedî el-Kütahî (ölm. 838/1435):

Şak, s.44-45; *Tac*, V, 41-42; *Künh*, I/1, 213; *Keşf*, s.1971; *HA*, I, 632; *OALT*, s.22-24; *Muhtârat min el-mahtûtât*, s.584-585.

Eserleri: Meâlim el-evkât fi'l-usturlâb (manzum), Şerhu meâlim el-evkât, Şerhu Sî fasl, Şerh el-Nükâye (806 H'de), Şerh el-Mûlahhas fi'l-hey'e.

Muhammedşah b. Şemseddin Muhammed el-Fenârî (ölm. 839/1435):

Şak, s. 33; *Tac*, V, 51-52; *Künh*, I/1, 188; *Bedâyi'*, yap. 511a, 514a; *Keşf*, s. 74, 184, 893, 1267; *Belîğ*, s. 244; *HA*, II, 190; *OM*, II, 115; *GAL*, II, 234; S. II, 329; *Köprülü Kataloğu*, I, 1014/8; *Zirikî*, VII, 46

Eserleri: Unmüzeci el-ulûm, Ta'likat alâ kısm el-ilâhiyyat min şerh el-Mevâkîf, Risâle fi'l-mikyâs, Risâle fi ilm el-beyân, Şerhu Esas el-tasrif, Muhtasarı Fusûl el-bedâyi', Hâşiye alâ Envar el-tenzil, Silâh el-mürîd.

Muhammed b. Muhammed el-Akşehrî (ölm. 839/1435 civarı):

GAL, II, 231

Eseri:Tuhfet el-mürîd ve nüzhet el-müstefîd

Abdülmelik b. Bahşâyîş el-Rûmî (839/1435'de sağ):

HA, I, 627; F. Karatay, AY, IV, 127

Eseri: Ravah el-ervâ fi şerhi merah el-ervah (te'lif 839)

Hakîkî, Yusuf b. Hâmid el-Kaysarî (ölm. 840/1436):

HA, II, 560

Eserleri: Hakîkî-nâme (Muhammediye tarzında,T), Muhabbet-nâme (manzum,T), Metâli' el-iman (T)

Yahya b. Bahşî (ölm. 840/1436):

Şak, s. 333; *Keşf*, s.1044, 195 (Envar el-kulûb li Yahya. b. Mustafa el-Burusavî); *OM*, I, 199-200;

Eserleri: Şerhu Şir'at el-İslâm, Menâkıbu Emir Sultan (T), Envar el-Kulûb, Menâkıbu Şeyh Muhammed b. İsa el-Akhisarî (T), Sıhâh-ı acemî, Maktelü İmam Hüseyin (T), Divân-ı ilahiyat (T), Mevlid-i Nebî(T), Hâvâşî ale'l-Vikâye

Alâeddin Ali b. Musa el-Koçhisarî (ölm. 841/1437):

Şak, s.105-106; *Tac*, V, 94; *Künh*, I/1, 397; *Bedâyi'*, yap. 1906; *Keşf*, s. 91, 201, 1765; *OM*, I, 352; *HA*, I, 731; *GAL*, II, 113, S. II, 139

Eserleri: Hâşiye alâ şerh el-Miftah li'l-Teftâzânî, Şerh el-Evrad el-zeyniyye, Risâle fi'l-esilet el-gâmîza fi'l-funûn, Keşf el-rumûz ve fethü bâb el-künûz (Hâşiye ale'l-Mutavvel)

Mü'min b. Mukbil el-Sinobî (ölm. 841/1437):

Keşf, s.1771, 235,236; *OM*, II; *HA*, II, 483; İslâmî Tıp Yazmaları, s.255-256; Adivar, s.27-28, 29, E. İhsanoğlu, s.373

Eserleri: Zahîre-i murâdiye (T), Miftah el-Nûr ve hazâin el-sürûr fi'l-kuhl (telif 841 civarı,T)

Mahmud b. Muhammed b. Dilşâd el-Şirvanî (841/1437'de sağ)

Keşf, s.228; *OM*, III, 140, 235; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.23; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercüme*, s.905

Eseri:Tercemet el-Bidâye ve'l-nihâye li İbn Kesîr (T)

Yakub b. Ahmed b. Ivaz (845/1441'de sağ):

Kesf, s.1376; *HA*, II, 546
Eseri: Şerh el-Kâfiye

Hasan Hoca b. Yusuf el-Yenişehirî el-Karesî (ölm. 846/1442):

Şak, s.114-115; *HA*, I, 288; *OM*, I, 57
Eseri: Müzîl el-şükûk fi'l-tasavvuf (T)

Abdürrahim b. Abdülaziz el-Merzifonî (ölm. 850/1446. Rûhî, Sarı Danişmend):

Şak, s. 66,70; *Tac*, V, 60, 62; *Künh*, I/I, 311-312; *Bedâyi'*, yap. 285a; *OM*, I, 111; *HA*, I, 553, 562, Berin Taş, *Merzifonlu Şeyh Abdürrahim-i Rûmî*, İzmir 1975
Eserleri: İrşâd el-enâm fi'l-tasavvuf ve'l-ahlâk (T), Divân el-ilâhiyyat (T)

Muhammedşah b. Molla Muhammed Yegan (ölm. 850/1446'dan sonra):

Şak, s. 80; *Tac*, V, 66, 67; *Künh*, I/I, 376; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Beliğ*, s.254; *HA*, II, 199.
Eseri: Risâle fi'l-hulle

Husâm b. Nasuh Fakîh el-Rûmî (850/1449'da sağ):

Kesf, s.2042; *HA*, I, 265.
Eseri: el-Hediyye fi'l-luğat el-Türkiyye (telif 850, T)

İlyas b. İbrahim el-Sinobî (ölm. 851/ 1447)

Şak, s.103, 104; *Tac*, V, 92, 93; *Künh*, I/I, 396; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Kesf*, s. 1287, 1780; *OM*, I, 222; *Ziriklî*, II,8
Eserleri: Hâşiye alâ şerh el-Makâsîd li'l-Teftâzanî, Şerh el-Fıkh el-ekber, Hâşiye ale'l-Şemsiyye, Tefsiru bazı Âyat.

Hızırşah b. Abdüllatif el-Menteşevî (ölm. 853/ 1449):

Şak, s.95, 96; *Tac*, V, 86,87; *Künh*, I/I, 394; *Bedâyi'*, yap. 189a, 285a; *Kesf*, s.351, 497, 899, 1146, 1781, 1894, 2030; *OM*, I, 289-290; *HA*, I,853; *OALT*, s.25.
Eserleri: Şerh el-Miftâh, Ta'lika alâ şerh el-Mevâkıf, Hâşiyetü Hidâyet el-hikme alâ şerhi Molla-zâde, Muhtasar der ma'arifet-i takvim (T), Şerhu Tecrid el-keîâm, Ta'likat ale'l-Telvih, Redd alâ Risâlet el-velâ li Molla Husrev, Hâşiye alâ şerh el-Makâsîd, Hâşiye alâ şerhi Akâid el-Nesefî

Kâdı Balat, Abdüllatif b. Muhammed (ölm. 853/1449):

Şak, s. 106; *Tac*, V, 94; *Künh*, I/I, 397; *Kesf*, s.1709; *HA*, I, 616.
Eseri: Ebkâr el-efkâr hâşiye alâ Dav' el-Mısbah

İbn Arabşah, Ahmed b. Muhammed (ölm. 854/1450):

el-Dav' el-Lâmî', II, 126-131; *Şezerat*, VII, 280, 283; *Ziriklî*, I, 228; *GAL*, II, 29-30. *S.* II, 24-25; *İA*; V/II, 698-701; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s.216, 217; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercüme*, s.905, 913.
Eserleri: Acâib el-makdûr fi nevâibi Teymur, el-Te'lif el-tâhir fi sîret el-Melik el-Zâhir, Fâkîhet el-hulefâ ve müfâkehet el-zurafâ, Merzüban-nâme (T), Tercemetü Cami' el-hikâyat (T), Tercemet el-mütercem bi münteha'l-erab fi'l-lugat el-Türkiyye ve'l-Acem ve'l-Arab, Münşeât, Celvet el-Emdah... fi'l-arûz, Ukûd el-dürer (kendi hatı), Terceme-i tefsir-i Ebi'l-Leys (T)

Burhaneddin Haydar b. Muhammed el-Heravî (ölm. 854/1450):

Şak, s. 58; *Tac*, V, 52-53; *Keşf*, s.1247; *SO*, II, 15; *Aşıkpaşa-zâde*, s.201; *HA*, I, 341
Eserleri: *Havâşî alâ şerh el-Keşşâf li'l- Teftâzanî*, *Şerh el-İzah fi'l-meânî*, *Şerh el-Ferâiz el-sirâciyye*, *Ecvibe li es'ilet el-Seyyid*

Karaça Ahmed b. Bayezid el-Hâmidî el-Saruhanî (ölm. 854/ 1450):

Şak, s.212-213; *Keşf*, s.207, 1063, 1146; *HA*, I, 130-131
Eserleri: *Hâşiye alâ İsağucî*, *Hâşiye alâ şerh el-Şemsiyye li'l- Teftâzanî*, *Şerh el-Akâid el-Nesefiyye*

Muhammed b. Abdüllatif b. Melek (ölm. 854/1451):

Şak, s. 46; *Tac*, V, 39, 40; *Künh*, I/1,213-214 ; *Keşf*, s.170, 231, 375, 932; *OM*, I, 220; *HA*, II, 197; *GAL*, S, I, 620, II, 263, 315-316; *Rieu*, s.136; *Bloch*, *TY*, s.218, 231,253, 458, 1161; *F. Karatay*, *TY*, I, 44, 124, II, 9, 10, 11, 361, *AY*, II, 160, 336, 472, 546, 554, *FY*, s.23, 30; *Ziriklî*, VI, 217
Eserleri: *Lugat-i İbn Ferište* (T), *Şerh el-Nükâye*, *Bedr el-vâizîn ve zühr el-abidîn*, *Fazâilü receb-şaban-ramazan*, *Ravzat el-müttakîn fi masnûatı Rabb el-alemîn*, *Şerhu Meşârık el-envar*
Bu zât ile babasının eserleri birbirine karıştırılır.

Yazıcızâde Muhammed b. Salih (Salâh) (ölm. 855/1451):

Şak, s.110, 111; *Tac*, V, 98; *Künh*, I/1, 399, 401; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Keşf*, s.455, 1263, 1618, 1746; *OM*, I, 194-196; *HA*, II, 198; *Gölpınarlı*, *Melâmilik*, s. 34; *GAL*, S. II, 323; *F. Karatay*, *AY*, III, 139, 162, *TY*, II, 95; *İA*, XIII, 365-367
Eserleri: *Muhammediye* (*Nazmu Meğârib el-zamân* (T), *Tefsir el-Fâtiha*, *Şerhu Fusûs el-hikem*, *Meğârib el-zaman li gürûb el-eşyâ fi'l-ayn ve'l-riyân*

Abdullatif b. Abdurrahman el-Makdisî (ölm. 856/ 1452):

Şak, s. 66, 69; *Tac*, V, 59, 60; *Künh*, I/1, 310, 311; *Bedâyi'*, yap. 154b, 190b; *Keşf*, s.276; *Belîğ*, s.95; *GAL*, II, 231, S. II, 323; *DİA*, I, 257-258
Eserleri: *Mecmûa*, *Tuhfetü Vâhib el-mevâhib fi beyân el-makâmâtı ve'l-merâtib* (*Keşf*, s. 276 M. b. Abdr. el-Bekrî)

Ahmed Bican b. Kâtib Salâhaddin (ölm. 858/ 1454):

Şak, s.111; *Tac*, V, 99; *Künh*, I/1, 402; *Keşf*, s.733; *Zeylü Keşf*, II, 574; *OM*, I, 16-17; *SO*, I, 191; *HA*, I, 131; *Adıvar*, s.29; *OCLT*, s. 6-11; *İA*, I, 181-182, XIII, 366-368; *GAL*, S. II, 323; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.907.
Eserleri: *Tercümetü Acâib el-mahlûkat* (T), *Envar el-âşıkîn* (T), *Bustân el-Hakâik* (T), *Dürr-i Mekkûn* (T), *Kitab el-müntehâ el-muştehâ ale'l-Fusûs* (kardeşinin *Fusûs el-hikem* şerhinin serbest tercümesi, T)

İdris b. Şeyh Paşa el-Rûmî (858/1454'de sağ):

Keşf, s.1250; *HA*, I, 195
Eseri: *Şerh el-Ferâiz el-sirâciyye* (teelif 858'de)

Abdurrahman b. Ali el-Bistamî (ölm. 859/1455):

Şak, s.46-47; *Künh*, I/1, 213; *Keşf*, s.50, 62, 72, 506, 507, 514, 614, 701, 738, 742, 744, 745, 748, 903, 927, 1033, 1061,1153, 1293, 1758, 1759, 1845,1846, 1905, 1963; *Zeylü Keşf*, I, 461, II, 10, 55, 396, 423; *HA*, I, 531; *Adıvar*, s.16; *İA*,

II, 650; *GAL* II, 231-232; *S.* II, 284-285 (36 eser); *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.324-325; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s. 284-285; *OMLT*, s.18-20

Eserleri: el-Fevâih el-miskiyye fi'l-fevâtih el-Mekkiyye, Şems el-âfak fi ilm el-hurûf ve'l-evfak, Kubletü hudûd el-bevâni ve kûbletü hudûd el-cevâmi', Dürretü tâc el-resâil, Dürretü funûn el-küttâb ve kurratü uyûn el-hüssâb, Kitab fi havâss el-murabba mie fi mie, Kitab el-darb ve'l-kısme, Mebâhic el-elbâb fi menâhici ilm el-hisâb, Sayhat el-bûm fi havâdis el-Rûm, Nazm el-sülûk fi müsâmerat el-mülûk, Muhtasarü Cüheyret el-ahbar fi mülûk el-emsar, Ravzat el-ubbâd fi menâkûb el-sûfiyye ve'l-zühhâd, el-Dürer fi'l-havâss ve'l-siyer, Tercemet el-İmam e-Buharî vs.

Ahmed b. Abdullah el-Kırımî (ölm. 860/ 1456 civarı):

Şak, s.82,83; *Tac*, V, 68, 69; *Künh*, I/I, 377, 378; *Bedâyi'*, yap. 284; *Keşf*, s. 192, 475, 1146, 1545; *HA*, I, 131; *OM*, I, 397-398; F. Karatay, *AY*, II, 351; *Ziriklî*, I, 159-160

Eserleri: Hâşiye alâ şerhi Akâid el-Nesefî, Hâşiye ale'l-Telvihi, Misbah el-ta'dil fi keşfi esrar el-tenzil, Hâşiyet el-Mutavvel, Hâşiye alâ şerhi Lübb el-lübâb, Şerhu Gülşen-i râz, Şerhu Miftah el-gayb

Hüsameddin el-Tokadî, İbn el-Meddâs (ölm. 860/1456):

Şak, s.102,103; *Tac*, V, 92; *Künh*, I/I, 396; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Keşf*, s. 1176; *Adıvar*, s.29; *OM*, I, 272; *OALT*, s.25-26

Eserleri: Şerh el-Avâmil el-mie li'l-Cürcanî, Risâle fi cevâzi deverân el-sûfiyye, Hâşiye alâ şerh el-Tecrid li'l-seyyid, Hâşiye alâ şerh el-Şemsiyye li'l-Seyyid, Ta'lika fi bahsi kavsi kuzah, Ferâidü Hindî

Seyyid Ali el-Acemî (ölm.860/1456)

Şak, s.101,102; *Tac*, V, 91, 92; *Künh*, I/I, 395; *Keşf*, s.1063, 1716; *GAL*, I, 467

Eserleri: Hâşiye alâ Şerh el-Şemsiyye, Hâşiye alâ şerh el-Metâli', Hâşiye alâ şerh el-Mevâkıf li'l-Seyyid

Alâeddin Ali el-Semerkindî (ölm.860/1456 civarı):

Şak, s.83; *Tac*, V, 69-70; *Künh*, I/I, 378; *Keşf*, s.226; *HA*, I, 733; *Gölpınarlı*, *Melâmilik ve Melâmiler*, s.45; *DİA*, II, 331, IV, 517-518

Eseri: Bahr el-ulûm fi tefsir el-Kur'ân (Mücâdele sûresine kadar)

Ak Şemseddin Muhammed b. Hamza (ölm. 863/1459):

Şak, s.226-232; *HA*, II, 202; *OM*, I, 12-14; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.129-130; *GAL*, II, 232, *S.* II, 324; *İA*, I, 230-231; Ali İhsan Yurt, *Fatih Sultan Mehmed Han'ın hocası Akşemseddin, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1972; *DİA*, II, 299-302

Eserleri: Def'u metâin el-sûfiyye (Hallü müsakilat el-sûfiyye), Risâlet el-nûr, Mâddet el-hayat fi'l-edviyye, Makâmat el-evliyâ.

Hızır Bey Celâleddin Ahmed Paşa (ölm. 863/1459):

Şak, s.91, 94; *Tac*, V, 80-84; *Künh*, I/I, 382-393; *Bedâyi'*, yap. 188a, 231b, 284a; *Keşf*, s.1348; *Belîğ*, s.279; *GAL*, II, 299; *İA*, VII, 471; *Ziriklî*, II, 306.

Eserleri: Cevâhir el-keâm (el-Kasîdet el-nûniyye fi'l-keâm), Ucâletü leyle ev leyleteyn, Tercemet el-Metâli' ile'l-Fârisiyye, Arapça kasideler, Hâşiyet el-Keşşâf, Urcûze fi'l-arûz

Eşref b. Muhammed (864/1460):*İslâmî Tıp Yazmaları*, s.138

Eseri: Hazâin el-Seâdet fi hıfz el-sıhha (T)

Abdürrahim b. Abdullah el-Karahisarî (865/1461'de sağ):*Keşf*, s.2005; *HA*, I, 563

Eserleri: Münyet el-ibrîz ve gunyet el-ihıtyâr fi'l-mevâız (T), Vahdet-nâme (telif 865, T)

Fahreddin Yahya b. el-Rûmî (ölm. 864/1460, I. Bâyezid devri):*Şak*, s.47-48; *Tac*, V, 42-43; *Künh*, I/I, 214; *Keşf*, s.755, 1692; *OM*, I, 139; *Fihrist el-Hıdvîyye*, III, 119; *GAL*, II, 224, S. II, 314

Eserleri: Kitâb fi deavat el-me'sûre, Ferâid el-leâlî, Müştemil el-ahkâm

Şükrullah b. Ahmed el-Karamanî el-Amasî (ölm. 864/1460):*Şak*, s.94; *Tac*, V, 84-85; *Künh*, I/I, 393; *Bedâyi'*, yap. 190a, 231b; *Keşf*, s. 257, 258, 1881; *Zeylû Keşf*, I, 353; *OM*, I, 332; *Rieu*, s.834; *Bloch*, s. 271; *Karatay*, *TY*, I, 179, *FY*, s.21, 34, 39; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s.285; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.918.

Eserleri: Behcet el-tevârih (T), Câmî' el-deavat, Menhec el-reşâd, Riyaz el-kulûb, Terceme-i kitab el-edvar li Safiyeddin el-Urmavî (T)

Pîr Muhammed b. Yusuf el-Ankaravî (ölm. 866/1462):*Keşf*, s.397, 952; *OM*, I, 260

Eserleri : Tercüman fi'l-luga, Mültekatü Sıhâh el-Cevherî ve'l-mülhak bi Muhtasar el-Sıhâh, Zübdet el-fetavâ, Hâşiye alâ şerhi dibâcet el-Mısbah

Seyyid Muhammed b. Hasan b. Ali (ölm. 866/1462 civarı):*Keşf*, s.572; *GAL*, S, II, 312; *Ziriklî*, VI, 88

Eserleri: Câmî' el-luga (telif 854), Râmuz

Kırk Emre (Kara Emre) el-Hamidî (ölm. 870/1465):*Keşf*, s. 565, 1515; *SV*, yap. 180b; *HA*, I, 835; *GAL*, II, 226, S. II, 317; *Ziriklî*, V, 193; *Köprülü Kataloğu*, II, 455.

Eserleri: Câmî' el-fetavâ, Kenz el-dekâik fi'l-fürû'

Kara Sinan Yusuf b. Abdülmelik b. Bahşâyîş (ölm. 870/1466 civarı):*Şak*, s. 211; *Keşf*, s.1658, 1825, 1816, 2043; *OM*, I, 297; *HA*, II, 560 (8 eser) ; *OALT*, s.40-41; *Ziriklî*, VIII, 241

Eserleri: Şerh el-Menar, Şerh el-Merah, Şerh el-Şâfiye, Şerh el-Mülahas li'l-Çağminî, Hâşiye ale'l-Vikâye, Hezm el-cüyûş, el-Mazbut fi şerh el-Maksûd (telif 839), Risâle fi'l-mes'elet el-şairiyye, Risâle fi şerhi tefsiri âyet el-İsrâ min Envar el-tenzil

Hamzat b. Mahmud el-Karamanî (ölm. 871/1467):*Şak*, s.100-101 (ölm. IX. Asır başları); *Tac*, V, 90-91; *Künh*, I/I, 395; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Keşf*, s.190; *HA*, I, 337; *Adıvar*, s.28

Eseri: Hâşiye alâ Envar el-tenzil

Oruç b. Adil (872/ 1467'de sağ):*Babinger*, s.25-26, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s.285-286

Eseri: Tevârih-i Âl-i Osman (T)

Şerefeddin Sabuncuoğlu b. Ali b. İlyas (ölm. 873/ 1468):

OM, III, 220; *TA*, XXVI, 504; Adıvar, s.30; Vecihe Kılıcoğlu, *Cerrâhiye-i İlhâniye*, Ankara 1956; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.181-182, 274-275; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.903

Eserleri: *Terceme-i Akrabazîn-i Zahir-i Harezmsahî* (T), *Cerrâhiyet el-Hâniye* (T), *Mücerreb-nâme* (T)

Musannifek, Alâeddin Ali b. Muhammed el-Şahrudî el-Herevî (ölm. 875/1470):

Şak, s.162-167; *Keşf*, s.458, 497, 1480, 1695, 1708, 2024, 1544; *GAL*, I, 234, S, II, 329 (11 eser); F. Karatay, *AY*, IV, 61, 109; *İA*, II, 650; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.769-770; *Ziriklî*, V, 9

Eserleri: *Tefsir el-Kur'ân*, *Şerh el-Mısbah li'l-Mutarriżi*, *Şerhu Lübb el-lübâb*, *Şerh el-İrşâd*, *Şerhu Âdâb el-bahs*, *Şerh el-Mutavvel*, *Şerh el-Miftah*, *Hâşiyet el-Telviḥ*, *Şerh el-Mesâbih*, *Hâşiyet el-Metâli'*, *el-Tuhfet el-Mahmudiyye* (F), *Hâşiyet el-Keşşâf*, *Envar el-ahdak* (F), *Tuhfet el-salâtîn*, *Şerhu Usûl el-Pezdevî*, *Şerh el-Vikâye*, *Şerh el-Hidâye*, *Hadâik el-ıman li ehl el-ırfan* (F), *Hall el-rumûz ve keşf el-künûz*

Muhyiddin Muhammed b. Süleyman el-Kâfiyeci (ölm. 879/1474):

Şak, s.64-66; *Tac*, V, 57-59; *Künh*, II, 308-310; *Bedâyi'*, yap. 154b; *Keşf*, s.520; *OM*, II, 4-6 (41 eser) *HA*, II, 208; *GAL*, II, 114-115, S, II, 140-141 (51 eser); *OALT*, s.26-27; *OMLT*, 27; F. Karatay, *AY*, IV, 117; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya*, s.1-2; *Muhtârat min el-mahtûtat*, s.696; *Ziriklî*, VI, 150

Eserleri: *Şerhu Kavâid el-ırab*, *Şerhu Kelimetey el-şehâde*, *Muhtasar fi ilm el-hadis*, *el-Teysir fi ilm el-tefsir*, *Risâle fi istikbâl el-kıble*, *Hall el-işkâl fi mebahis el-eşkâl*, *Seyf el-kudat ale'l-büğat*, *el-Muhtasar el-müfid fi ilm el-tarih vs.*

İbn el-Temcid, Mustafa b. İbrahim (ölm. 880/1475):

Şak, s.101; *Tac*, V, 91; *Künh*, II, 395; *Keşf*, s.188; *HA*, II, 433; *Köprülü Kataloğu*, I, 174; *Ziriklî*, VII, 228

Eserleri: *Hâşiyet alâ Envar el-tenzil*, *Telhisu havâşi'l-Keşşâf*. Arapça ve Farsça manzumeleri vardı.

Kemâl-i Ümmî (ölm. 880/1475 civarı):

Künh, II, 412; *OM*, I, 152; F. Karatay, *TY*, II, 97; *Türkçe Yazma Divanlar*, s.28-31; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.915

Eseri: *Divan* (Bir bahsi kırk hadis tercümesi, Kırk armağan, T)

Muhammed b. Kutbeddin el-İznikî (ölm. 885/1480):

Şak, s.106-107; *Tac*, V, 95; *Künh*, II, 397; *Keşf*, s.457, 417, 843, 871, 890, 884, 1689, 1701, 1768; *Zeylî Keşf*, II, 184; *OM*, I, 159-160 (21 eser) *HA*, II, 211; *GAL*, II, 225, 233, S, II, 315, 328; F. Karatay, *TY*, I, 80, *AY*, II, 50, 97, III, 148; *Ziriklî* VII, 50.

Eserleri: *Şerhu Fusûs el-hikem* (*Zübdet el-tahkik*), *Şerhu Miftah el-gayb*, *Mürşid el-müteehhilîn* (T), *el-Ta'bir el-münif ve'l-te'vil el-şerif*, *Müzil el-şekk*, *Risâle fi ihticâcı Adem alâ Musa*, *Risâle fi'...l-hamile*, *Risâle fi şerhi sübhâneke mâ arafnâ...*, *Risâlet el-kaml ve'l-hikmetü fi halkıhî*, *Telfikat el-Mesâbih*.

Cemalî (ölm. 885/1480):

Künh, I/1, 324-325; *Kesf*, s.1253; *OM*, II, 121-122; *DİA*, VII, 316-317

Eserleri: Divan (T), Tetimmetü hâb-nâme-i Şeyhî (T), Nazîre-i Râiyyet-i Senayî, Ferahnâme (T), Hurşid ü Ferahşad (T), Hümâ ve Hümâyun (T), Miftah el-ferec (T), el-Risâlet el-acîbe fi'l-sanâyi' ve'l-bedâyi', Risâle fi'l-edeb (T)

Alâeddin Ali b. Muhammed el-Tûsî (ölm.887/1482):

Şak, s.97-100; *Tac*, V, 87; *Künh*, I/1, 394-395; *Bedâyi'*, yap. 154a, 189a-b, *Kesf*, s. 513, 1716; *HA*, I, 727; *GAL*, II, 204, S. II, 279; *Ziriklî*, V, 9

Eserleri: Muhâkemet el-Tehâfüt (el-Zuhr), Hâşiye alâ şerh el-Mevâkîf li'l-Seyyid, Hâşiye alâ şerh el-Akâid el-Azudiyye li'l-Seyyid, Hâşiye ale'l-Keşşâf, Hâşiye alâ şerh el-Metâli'; Hâşiye ale'l-Telvih, Resâil

Fethullah b. Abdullah el-Şirvanî (ölm.891/1486):

Şak, s.107-108; *Tac*, V, 95-96; *Künh*, I/1, 398; *Bedâyi'*, yap. 190b, 399b; *Kesf*, s.1819; *Zeylû Kesf*, I, 1437; *OM*, I, 392-393; *HA*, I, 815; Adıvar, s.30; F. Karatay, *AY*, III, 761, 767, 882; *OALT*, s. 42-45; *DİA*, XII, 463-466 (14 eser)

Eserleri: Risâle fi'l-mûsika, Hâşiye alâ şerh el-Mûlahhas fi'l-hey'e, Şerh el-Tezkire fi'l-hey'e, Hâşiye alâ ilâhiyyatı Şerh el-Mevâkîf, Hâşiyet el-Telvih

Şemseddin Ahmed b. İsmail el-Gûranî (ölm.893/1488):

Şak, s.83-90; *Tac*, V, 70-80; *Künh*, I/1, 378-382; *Kesf*, s.553, 596, 646, 647, 899, 1022, 1190, 1348, 1371, 1486; *Zeylû Kesf*, II, 92; *Bedâyi'*, yap. 187a, 200a; *OM*, II, 3; *HA*, I, 135; *GAL*, II, 228-229, S. I, 262, II, 319-320; F. Karatay, *AY*, II, 71; *Ziriklî*, I, 97-98

Eserleri: Gayet el-emânî fi tefsir el-keâm el-rabbanî, el-Kevser el-cârî ale'l-Buhari, Şerhu Cem' el-cevâmî'; Hâşiye alâ şerh el-Ca'beriyye, Keşf el-esrar an kırâat el-eimmet el-ahyâr, el-Redd alâ Risâlet el-velâ li Molla Husrev, el-Şâfiye fi'l-arûz, Hâşiye ale'l-Şerh el-mutavassıt ale'l-Kâfiye li'l-Esterâbâdî

Halilî el-Diyarbekrî (ölm. 890/1485):

OM, II, 159; *DİA*, XV, 329-330.

Eseri: Fûrkât-nâme (T)

Sinaneddin Yusuf Balı b. Muhammed Yegân (ölm. 895/1490):

Şak, s.80-81; *Tac*, V, 67; *Künh*, I/1, 376; *Kesf*, s.247, 497; *Bedâyi'*, yap. 508a; *Beliğ*, s. 254; *OM*, II, 52-53; *HA*, II, 562; F. Karatay, *TY*, I, 600

Eserleri: Hâşiye ale'l-Telvih, Şerh el-Hidâye, Hâşiye alâ bahs el-a'râz min şerh el-Mevâkîf, Bizâ'at el-mübtedî fi'l-nahv, Şerh el-Bizâ'a

Abdurrahman b. Husameddin b. Pîr İlyas (IX/XV. asrın ilk yarısı):

Şak, s.75; *Tac*, V, 64; *Künh*, I/1, 315-316

Eserleri: Husâmî mahlasıyla Türkçe çok sayıda şiir yazdı.

Ahmed b. Balı Fakih el-Akhisarî (IX/XV. asır):

OM, III, 246, Adıvar, s. 70; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.127; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercüme*, s.903

Eseri: Tercemet el-Hâvî'l-sagir fi'l-tubb (T)

Alâeddin el-Rûmî (IX/XV. asrın ilk yarısı):*Şak*, s.47; *Tac*, V, 42; *Bedâyi'*, yap. 54a

Eseri: Risâle fî es'ile şettâ

Arifî (IX/XV. asır):*Keşf*, s.1177; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.911

Eseri: Terceme-i Avârif el-ma'arif (T)

Atâyî (IX/XV. asır):*Küh*, I/I, 405

Eseri: Türkçe şiirleri vardır.

Ayasuluğ Çelebisi Muhammed b. Ayasuluğ Kadısı (IX/ XV: asır):*Şak*, s.96-97; *Tac*, V, 87; *Küh*, I/I, 394; *OM*, II, 16-17; *HA*, I, 346

Eserleri: Şerhu Mecma' el-bahreyn li İbn el-Sa'atî, Ta'likat alâ Hidâyet el-hikme, Telhis el-Tefsir el-kebir, Şerh el-Tecrid, Ta'lika ale'l-Telvih, Ta'lika alâ şerh el-Mevâkıf.

Celilî el-İznikî, Hamidî-zâde (IX/XV.asrın ilk yarısı):*OM*, II, 124 ; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.911, 912

Eseri: Terceme-i Şeh-nâme (T), Terceme-i Hamse-i Nizâmî (T)

Cemilî (IX/XV.asır):*Küh*, I/I, 319; *Keşf*, s.782

Eseri: Divan (T)

Cerrah Mesud (IX/XV. asır):*OM*, III, 246; Adıvar, s.70; *İslâmî Tıp Yazmaları*, s.177-178; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.903

Eseri:Terceme-i Hulâsa fi fenn el-cirâha

Fehharî (IX/XV. asır):*Küh*, I/I, 406

Eserleri: İlâhiyyata dâir mesnevileri var

Fahrî (IX/XIV. asır):*Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s. 909-910

Eseri:Terceme-i Husrev ü Şirin (manzun, T)

Fakîh Bahşâyiş (IX/XV. asır):*Şak*, s.106; *Tac*, V, 94-95; *Küh*, I/I, 397; *Bedâyi'*, yap. 190; *Keşf*, s. 263

Eserleri: Resâil, el-Beyân fi takrîri şuab el-iman

Hâkî (IX/XV. asır)*Küh*, I/I,404

Eseri: Şiir divanı (T)

Halilî, Sarı Halil (IX/XV. asır):*Keşf*, s.1571 (Celilî el-Burusavî); *OM*, II, 162

Eseri: Leylâ vü Mecnûn (T)

Hümamî el-İznikî (IX/XV. asır):*Küh*, I/I, 412-414; *Keşf*, s.1011; *OM*, II, 486 (II. Murad devri); *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.912

Eserleri: Terceme-i Si-nâme (edebiyata dair 30 risâle, T), Terceme-i Cemşid ü Hurşid (Mehmed Çelebi için, T)

Hamzavî (Ahmedî'nin kardeşi, IX/XV. asır başları):

Küh, I/I, 218-219; *Kesf*, s.1327

Eserleri: Kıssa-i Hamza (24 cilt, manzum-mensur), Kıssa-i İskender (T)

Kemâl-i Halvetî (IX/XV. asır):

Küh, I/I, 326

Eserleri: Türkçe gazeller yazdı.

Mecdeddin Kâdî'l-Asker (IX/XV. asır):

Tac, V, 80; *Küh*, I/I, 382;

Eseri: Hâşiye alâ Şerh el-Tecrid

Muhammed Mahmud b. Kâdî Manyas, İbn Mînas (IX/XV. asır):

Şak, s.105; *Tac*, V, 93-94; *Küh*, I/I, 397; *Bedâyi'*, yap. 190a; *Kesf*, s. 1504; *OM*, II, 15; Adıvar, s.29; Blochet, *AF*, s.230; Karatay, *TY*, I, 479, *AY*, III, 85; *OMLT*, s.36-37; E. İhsanoğlu, s.371; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.908

Eserleri: A'cab el-ucâb (Kitâb el-acâib ve'l-garâib, T), Hâşiye alâ şerh el-akâid, Terceme-i Gülistan (T)

Musa b. Mesud (IX./XV. asrın ilk yarısı):

İslâmî Tıp Yazmaları, s.378; E. İhsanoğlu, s.372; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.902

Eserleri: Tercemetü kitab el-bâh el-sâhiyye ve'l-terkibat el-sultâniyye (T)

Mustafa b. Seydî (IX/XV. asrın ilk yarısı, II. Murad devri):

OM, III, 235; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.917

Eserleri: Terceme-i Tensuh-nâme-i İlhanî (T)

Nedimî (IX/XV. asır):

Küh, I/I, 416

Eserleri: Türkçe şiirler yazdı.

Refî'î, Nesimî'nin talebesi (IX/XV. asrın ilk yarısı)

İA, IX, 668; F. Karatay, *TY*, II, 93

Eserleri: Beşâret-nâme (telif 811, T), Genc-nâme (T)

Rükneddin Ahmed (IX/XV. asrın ilk yarısı):

Uzunçarşılı, II, 537; Adıvar, s.29; *DİA*, I, 316-317; *OCLT*, s.14; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.907

Eserleri: Terceme-i Acâib el-mahlûkat (T)

Sarı Yakub el-Karamanî (IX/XV. asrın ilk yarısı):

Şak, s.62; *Tac*, V, 55-56; *Küh*, I/I, 307; *Bedâyi'*, yap. 508; F. Karatay, *TY*, I, 600; *OM*, I, 341

Eserleri: Risâle fî menâsik el-hacc, Risâle fî def'el-teâruz beyn el-âyeteyn...

Sinan Âlim Efendi (IX/XV. asır):

OM, I, 82; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler*, s.914-915

Eseri: Terceme-i Mesâbih el-sünne (T)

Şâfi el-Burusavî (IX/XV. asır):*Künh, II, 415-416*

Eserleri: Türkçe şiirler yazdı

Şah Ali el-Burusavî (IX/XV. asır):*OM, II, 303-304; Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.910*

Eseri: Terceme-i Heft-peyker li Nizâmî (T)

Şah Hamdan (IX/XV. asrın ilk yarısı, Nesîmî'nin kardeşi):*Künh, II, 411*

Eserleri: Türkçe şiirler yazdı

Şemseddin Velî (IX/XV. asır):*Şak, s.115*

Eserleri: Tefsir ve hadis sahasında değerli bir mecmua yazmıştır.

Şemsî, Mevlânâ (IX/XV. asır):*Künh, II, 414*

Eserleri: Türkçe şiirler yazdı

Zaifî Burusavî (IX/XV. asır):*Künh, II, 415-416*

Eseri: II. Murad'ın gazalarını anlatan bir kitab yazmıştır.

Mütercimi Bilinmeyen Eserler Bahtiyar-nâme tercümesi (*Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s. 909*).Kurratü ayn el-tâlibîn (Kadı Burhaneddin'nin *İksir el-seâde*'sinin tercümesi. *Onbeşinci yüzyılda türkçeye tercümeler, s.912*)el-Matlûb fi şerh el-Maksûd (F. Karatay, *AY, IV, 30; Keşf, s.1807*).Terceme-i Kâmil el-sınâa fi'l-tıbb (Adivar, s. 20-21; *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.901*).Tercemet el-Kur'ân el-Kerim (734, 762, 764, 824 hicrî tarihli tercümeler, *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.900*).Terceme-i Kısâs el-enbiyâ (Sa'lebî'nin eserinin tercümesi, *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.906*)Tercemetü Kasîdeti "yekûl el-abd" (satır arası, *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.915*)Terceme-i Şeh-nâme li'l-Firdevsî (II. Murad için, *Onbeşinci yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.911*)Terceme-i Tefsîr-i tebâreke (H. 750. *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s. 914*)Terceme-i Tezkiret el-evliyâ (*Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.906*)Tercemetü Vasıyyet el-İmam el-A'zam (satır arası, *Onbeşinci Yüzyılda Türkçeye Tercümeler, s.915*)

BİBLİYOGRAFYA

- Adivar, Adnan, *Osmanlı Türkleri'nde İlim*, İstanbul 1982.
- Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1973.
- Âlî, *Künk el-ahbar*, nşr. A. Uğur-A. Gül-İbrahim Hakkı Çuhadar, Kayseri 1997.
- Babinger, Fr., *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çeviren Coşkun Üçok, Ankara 1982.
- Bedayi'=Hüseyn, *Bedayi' el-vekayi'*.
- Beliğ, *Güldeste-i riyaz-ı irfan*, Bursa 1287.
- Bilge, Mustafa, *İlk Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 1984.
- Bloch, *Catalogue des mss. arabes, persans et turcs offert à la Bibliothèque Nationale*, Paris 1909.
- Bursalı Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1334-1343.
- el-Dav' el-lâmî= el-Sehâvî, al-Dav' al-lâmî*
- DİA= Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1988-1999.
- el-Dürer el-kâmine= İbn Hacer, el-Dürer el-kâmine...*
- Fihrist el-Hıdiviyye=Fihristü Dar el-Kütüb el-Hıdiviyye*, Kahire 1888.
- GAL= Brockelmann, Carl, Geschichte der arabischen Litteratur*, Leyden-Brill 1937-1949.
- Gölpınarlı, Abdülkadir, *Melâmilik ve Melâmiler*, İstanbul 1992.
- HA= İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyet el-arifin*
- Habib el-siyer=Hondmir, Habib el-siyer*, Tahran 1333, h-ş.
- Hoca Sadeddin, *Tâcüttevarih*, c. V, nşr. İsmet Parmaksızoğlu, Ankara 1979.
- Hüseyn, *Bedâyi' el-vakayi'*, Moskova 1961.
- İbn Hacer, *el-Dürer el-kâmine fî a'yân el-miet el-sâmine*, Kahire 1966-1967.
- İbn el-İmad, *Şezerat el-zeheb*, Kahire 1350.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin (ed.), *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, İstanbul 1988, 1994.
- İslâmî Tıp Yazmaları Kataloğu*, hazırlayanlar: R. Şeşen- C. İzgi- C. Akpınar, nşr. E. İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul 1984.
- İsmail Paşa el-Bağdadî, *Hediyyet el-ârifin*, İstanbul 1951, 1955.
- İsmail Paşa el-Bağdadî, *İzah el-meknûn zeylû Keşf el-zunûn*, nşr. Şerefeddin Yaltkaya-Rifat Bilge el-Kilisî, İstanbul 1972.
- İzgi, C., *Osmanlı Medreseleri'nde İlim*, İstanbul 1997.
- Karatay, F., *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu (TY)*, İstanbul 1961.
- Karatay, F., *Topkapı Sarayı Müzesi Farsça Yazmalar Kataloğu (FY)*, İstanbul 1961.
- Karatay, F., *Topkapı Sarayı Müzesi Arapça Yazmalar Kataloğu (AY)*, İstanbul 1962-1969.
- Kâtib Çelebi, *Keşf el-zunûn*, nşr. Şerefeddin Yaltkaya-Rifat Bilge, İstanbul 1941-1943.
- Keşf= Kâtib Çelebi, Keşf el-zunûn...*
- Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, İstanbul 1984.

- Köprülü Kataloğu=Köprülü Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, haz.: R. Şeşen- C. İzgi- C. Akpınar, takdim eden E. İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul 1986.
- Künh= Alî, Künh el-ahbar...*
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî* İstanbul 1308/1315.
- Muhtârat min el-mahtûtat= Şeşen, R., Muhtârat min el-mahtûtat el-arabiyyet el-nadire fi mektebatı Türkiye*
- Müslümanlarda Tarih-Coğrafya= Şeşen, R.*
- OM= Bursalı Tahir, Osmanlı müellifleri...*
- OALT= Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi*, haz.: E. İhsanoğlu- R. Şeşen- C. İzgi, nşr. E. İhsanoğlu, İstanbul 1997.
- OCLT= Osmanlı Coğrafya Literatürü Tarihi*, haz.: E. İhsanoğlu- R. Şeşen- S. Bekar, G.Gündüz, IRCICA, İstanbul 2000.
- OMLT= Osmanlı Matematik Literatürü tarihi*, haz.: E. İhsanoğlu- R. Şeşen- C. İzgi, IRCICA, İstanbul 1999.
- Onbeşinci Yüzyılda Türkçe'ye Tercümeler= Şeşen, R.*
- Rieu, *Supplement to the catalogue of the Arabics Mss. In the British Museum* Londra 1894.
- el-Sehavî, *el-Dav' el-lâmi'*, Beyrut, tar:hsiz.
- SO= Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî.*
- SV= Kâtib Çelebi, Süllem el-vüsûl, Şehid Ali, nr.1887.*
- Şak= Taşköpri-zâde, el-Şakâik el-numaniyye...*
- Şeşen, R, *Muhtârat min el-mahtûtat el-arabiyyet el-nâdire fi mektebatı Türkiye*, takdim eden E. İhsanoğlu, İstanbul 1997.
- Şeşen, R. *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998.
- Şeşen, R. "Onbeşinci Yüzyılda Türkçe'ye Tercümeler", *XI. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Ankara 1994, 899-919.
- Şeşen, R. "Osmanlılar döneminde Arap dili ve edebiyatı öğretimi", *Studies on Turkish-Arab Relation*, İstanbul 1986, 267-278.
- Şeşen, R, "Türkiye kütüphanelerinde bazı nadir Türkçe yazmalar", *İ.Ü. Edb. Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, IX(1978).
- Şezerat= İbn el-İmad, Şezerat el-zeheb.*
- Tac= Hoca Sadeddin, Tâcüttevarih.*
- Tâcel-terâcim= İbn Kutluboğa, Tâcel-terâcim fi tabakat el-Hanefiyye*, Bağdad 1962.
- Taşköpri-zâde, *el-Şakâik el-numâniye fi ulema el-Devlet el-Osmaniye*, yay. A. Subhi Furat, İstanbul 1985.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1984.
- Zeylî Kesf= İsmail Paşa el-Bağdadî, İzah el-meknûn...*
- Zirikli, Hayreddin, *el-A'lâm*, Beyrut 1298.